

DET TEOLOGISKE
MENIGHETSAKULTET

”Det viktigste er at vi tror på nokka...”

Hva tenker ungdom i dag om Gud og religion i kontekst av
konfirmasjonsundervisning i kirken?

Finn Arild Fjøren

Veileder

Professor Heid Leganger- Krogstad

Masteroppgaven er gjennomført som ledd i utdanningen ved

Det teologiske Menighetsfakultet og er godkjent som del av denne utdanningen

Det teologiske menighetsfakultet, 2012, høst

AVH 5040: Masteravhandling (30 ECTS)

Master i kirkelig undervisning

INNHold

Forord.....	5
1 Innledning	6
1.1 Tema og problemstilling	6
1.2 Bakgrunn og formål	7
1.3 Rammer og disposisjon.....	7
2. Teori	9
2.1. Språk og tanke	9
2.2. Påvirkningsfaktorer i konfirmantenes tenkning og språk om Gud og religion.	14
2.2.1. Bibelen.....	15
2.2.2. Hjem og familie	16
2.2.3. RLE-faget.....	17
2.2.4. Kirken.....	18
2.2.5. Media.....	19
3. Relevant forskning og nye forskningsspørsmål	20
3.1. "Youth, Religion and Diversity. A qualitativ study of young people's talk about religion in a secular and plural society". Av Marie von der Lippe.....	20
3.2. "Kanskje Jesus var en alien...?" En studie av ungdom og religion i dagens Oslo. Av Jeanine Brenna	23
3.3. "Jeg tror jeg er lykkelig...." Ung tro og hverdag. Av Morten Holmqvist.....	24
3.4. Nye forskningsspørsmål i forhold til relevant forskning	26
4. Metode.....	27
4.1. Kvalitativ forskning	28
4.1.1. Svakheter og styrker ved kvalitativ forskningsmetode.....	28
4.2 Utvalg.....	29
4.2.1 Utvalg til å skrive refleksjonstekster	29

4.2.2	Utvalg til intervju	30
4.2.3	Utvalg fra egne konfirmanter	30
4.3	Metode for innsamling av materiale	31
4.3.1	Refleksjonsoppgaver	32
4.3.2	Semi-strukturerte intervju	32
4.4	Metoder for analyse av materiale	33
4.4.1	Tekstanalyse	33
4.4.2	Analyse av intervju	35
4.5	Forskningens kvalitet	35
5.	Analyse	36
5.1	Presentasjon av materialet	36
5.1.1	Refleksjonstekster	36
5.1.2	Intervju	37
5.2	Analysekatégorier	37
5.2.1	"Når jeg tenker på Gud, så tenker jeg...."	38
5.2.2	"Religion er viktig/ikke viktig fordi...."	47
5.2.3	Hva påvirker informantenes tanker om Gud og religion?	54
6	Drøfting	59
6.1.	Viser materialet det ungdommene virkelig tenker, eller...?	59
6.2.	Gud som "person" og mektig skaper	62
6.3.	Antropomorfe gudsforestillinger	64
6.4.	Gud = Jesus?	69
6.5.	Gud som far og den omsorgsfulle mannen	72
6.6.	Hva påvirker informantenes tanker om Gud?	74
6.7.	Religion er viktig fordi....	76
6.8.	Det er samme hvilken religion vi tror på, bare vi tror på noe.	79

6.9. Artikulasjoner om egen tro/ikke tro på Gud og religion	83
7. Avslutning.....	86
Litteraturliste:	89
Vedlegg.....	91

FORORD

Når andre mennesker vil dele sine tanker med meg om noe som er viktig for dem, ser jeg på det som et privilegium. Gjennom denne studien har konfirmanter i Molde domkirke i 2012 delt med meg hva de tenker om Gud og religion. Jeg retter en stor takk til de konfirmantene som deltok og til deres foreldre som gav meg lov til å bruke konfirmantenes artikuleringer i mitt arbeid. Jeg takker også mine medarbeidere i konfirmantundervisningen i Molde domkirke og min arbeidsgiver for studiepermisjon og tilrettelegging som har gjort det mulig for meg å gjennomføre studien. Professor Heid Leganger-Krogstad ved Det teologiske Menighetsfakultet har vært min veileder og fortjener takk for god veiledning og nyttige innspill i arbeidet. Til sist takker jeg min datter Ann-Kathrin for god hjelp og min kjære kone Annlaug for den støtte og tålmodighet hun har vist gjennom den tiden jeg har brukt for å fullføre denne masteravhandlingen.

1 INNLEDNING

1.1 TEMA OG PROBLEMSTILLING

I Norge har vi i forhold til mange andre land, en høy prosent av ungdomskullene som velger å konfirmere seg i kirken.¹ I møte med kirkens konfirmasjonsundervisning har disse ungdommene med seg ulik bagasje. Med et stort antall konfirmanter, er det derfor en stor utfordring å ha en undervisning som møter den enkelte konfirmant der de er i livet. Konfirmantene er oppvokst i et samfunn som mange beskriver som et postmoderne, pluralistisk mediesamfunn. Samfunnet er preget av mange endringer både i hjem, skole og samfunnsliv. Øia og Fauske beskriver to ulike syn på virkningene av disse endringene for oppvekstvilkårene for barn og unge i sin bok "Oppvekst i Norge":

"Mange mener at de endringene som har skjedd, er så raske, omfattende og grunnleggende at vi befinner oss i en helt ny historisk epoke. Barn og unge blir i dag voksne på helt nye måter, slik at overleverte erfaringer og sannheter fra foreldre og andre voksenpersoner har liten verdi. Ny teknologi, nye levemåter, ideer og forestillinger gjør at vi kan snakke om et historisk brud. Andre legger vekt på at sjøl om sosiale, kulturelle og teknologiske endringer skjer raskt, er det også mye som vedvarer. Det er noen trekk ved oppveksten som er relativt stabile, og som bidrar til å binde generasjonene sammen og skape kontinuitet" (Øia og Fauske 2010:13).

Selv om en vurderer endringenes betydning ulikt, er det enighet om at store endringer skjer. Dette er endringer som også påvirker de religiøse og livssynsmessige områdene i livet, både på det kognitive og erfaringsmessige plan. Jeg stiller da spørsmål ved om trosopplæring, og spesielt i denne sammenheng konfirmasjonsundervisningen i kirken, henger med i endringene som skjer i oppvekstvilkårene for barn og ungdommer i Norge. Gir kirken en konfirmasjonsundervisning som oppleves aktuell og møter den ungdommenes spørsmål og tanker, eller bommer undervisningen fordi konfirmantene ikke er der kirken forutsetter at de er?

¹ I følge tall fra Statistisk sentralbyrå var andelen konfirmanter i Den norske kirke i forhold til hele ungdomskullet på 64,9 prosent i 2010. Holdes Oslo utenfor var prosentandelen 67,8.

Jeg ønsker gjennom denne studien å få mer innsikt i hva ungdommer som velger å konfirmere seg i kirken tenker om Gud og religion og min problemstilling er:

Hva tenker ungdom i dag om Gud og religion i kontekst av konfirmasjonsundervisning i kirken?

1.2 BAKGRUNN OG FORMÅL

Spørsmål om ungdoms tanker om Gud og religion er stilt før i ulike undersøkelser. For eksempel har både Jeanine Brenne (Brenne 2004), Morten Holmquist (Holmquist 2007) og Marie von der Lippe (von der Lippe 2010) gjort undersøkelser blant barn og tenåringer med fokus på tros- og livssynsspørsmål. Studiene deres har vært gjort i skolekontekst og blant kirkelige og borgelige konfirmanter i Oslo. Utvalgene var slik at de i størst mulig grad skulle representere bredden av tro og livssyn blant elevene.

To av faktorene som påvirker resultatene av en undersøkelse er utvalgssammensetning og konteksten undersøkelsen blir gjort i. I min studie velger jeg et smalere utvalgsgrunnlag ved å bruke ungdommer som er konfirmanter i Den norske kirke. Alle ungdommene som deltar er medlemmer i Den norske Kirke og de har alle gjort et aktivt valg om å bli konfirmanter i menigheten de tilhører. Derfor er konteksten som undersøkelsen blir gjort i konfirmasjonsundervisning i kirken.

Formålet med studien er å gi både meg og andre som driver med trosopplæring og spesielt konfirmasjonsundervisning i kirken, mer innsikt i og bedre forståelse for hvordan konfirmanter i dag tenker om Gud og viktigheten av religion.

1.3 RAMMER OG DISPOSISJON

Materialet til analysen i min studie henter jeg ved å gjøre en kvalitativ undersøkelse blant konfirmanter, 14-15 år, i Molde domkirke, der jeg selv er kateket. Molde er en liten by på nordvestlandet og Molde domkirke er en aktiv menighetskirke med stor oppslutning om det som skjer i menigheten, også konfirmasjonsundervisningen.

For å få svar på min problemstilling, vil jeg i denne studien i størst mulig grad la konfirmantene få uttrykke seg fritt om temaene Gud og religion ved at de skriver to refleksjonsoppgaver ut fra spørsmålene:

1. Når jeg tenker på Gud, så tenker jeg..... og
2. Religion er viktig/ikke viktig fordi.....

Ut fra det som skrives i disse refleksjonsoppgavene, gjør jeg et utvalg av konfirmanter som jeg med utgangspunkt i tekstene de har skrevet, intervjuer for å finne ut mer om hva som ligger bak ordene de bruker.

Jeg arbeider selv som kateket i menigheten utvalget er hentet fra og kjenner konfirmantene fra undervisningssituasjonen. I perioden jeg arbeider med avhandlingen, har jeg ikke konfirmantundervisning. Det ligger både utfordringer og muligheter i å gjøre undersøkelser i eget arbeidsfelt. Jeg er bevisst på dette og drøfter spørsmålene omkring dette i avhandlingen.

Å skrive om Gud og religion på den måten jeg utfordrer konfirmantene til å gjøre, handler om å beskrive det ubeskrivelige med ord, og er derfor en krevende øvelse. Som bakgrunn for min analyse vil jeg derfor ha med et kapittel om utfordringene som ligger i det å sette språk på tanker om Gud og religion.

Jeg er også ute etter å se i hvor stor grad konteksten disse ungdommene er i som konfirmanter i Molde domkirke påvirker svarene de gir. Jeg presenterer tre relevante undersøkelser og vil sammenligne funnene jeg gjør i min studie med disse studiene som er gjort i annen kontekst både når det gjelder geografi og undervisningsmessig kontekst. De tre undersøkelsene er Marie von der Lippe sin studie "Youth, religion and diversity" 2010, som er gjort i skoler i Bergensområdet, Jeanine Brenne sin studie "Kanskje Jesus er en alien" 2004, som er gjort blant borgelige og kirkelige konfirmanter i Oslo og elever i Osloskoler. Den siste er studien "Jeg tror jeg er lykkelig" av Morten Homquist 2007, som er gjort blant elever fra ulike skoler rundt omkring i landet.

I analysen og drøftingen er jeg ute etter å se hva tanker som kan ligge bakom ordene som er brukt og hvilke påvirkningsfaktorer som gjør at de tenker som de gjør. I drøftingen vil jeg

også kort se på hva den nye innsikten som jeg forhåpentligvis får, kan gi av innspill i forhold til arbeidet med å få en stadig bedre og mer treffsikker konfirmasjonsundervisning.

På grunn av at studien bygger en empirisk forskning og på analyse av artikuleringer, har jeg fått tillatelse til å gå ut over de rammer for lengde som en slik oppgave som dette skal ha.

2. TEORI

I det empiriske materialet som analyseres i denne avhandlingen, ber jeg konfirmantene fortelle hva de tenker om Gud og viktigheten av religion. Materialet består av språklige artikuleringer i form av korte skriftlig refleksjonstekster, og lengre artikuleringer i muntlig form. I dette kapitlet drøfter jeg forholdet mellom språk og tanke og i hvor stor grad artikuleringene i dette materialet gir innsikt i hva konfirmantene egentlig tenker. Videre beskriver jeg noen av "kildene" som jeg antar kan være viktige for mange av konfirmantene når de henter materiale til sin tenkning om disse temaene og i utviklingen av et religiøst språk.

2.1. SPRÅK OG TANKE

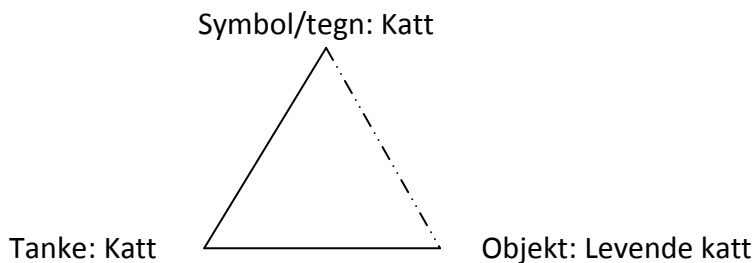
Språket er et symbolsystem som gjør at vi kan ha kommunikasjon mellom mennesker. Ordene er symboler eller tegn, det vil si de står for eller refererer noe som utvikler seg fra spedbarnets nonverbale kommunikasjon til den voksnes avanserte språk.

Samtidig er språket et viktig hjelpemiddel for oss til å utforske og organisere verden omkring oss. Gjennom språket formidles kunnskap og begreper som gir oss en virkelighetsforståelse av oss selv og verden omkring oss, slik Leif Gunnar Engedal sier det:

"Gjennom symboler og narrative strukturer formidles grunnleggende elementer i kulturens virkelighetsforståelse. Våre opplevelser struktureres og tydes. Vi får tilgang til et omfattende system av begreper og symboler som gjør det mulig å utvikle meningsfulle sammenhenger i våre bilder av oss selv og verden" (Engedal 2006:103).

Når jeg i min avhandling spør etter konfirmantenes tanker om Gud og viktigheten av religion, utfordrer jeg dem til å bruke språket til å artikulere egne tanker og meninger. For å vise sammenhengen mellom tanke og språk og hvordan en mening blir til, vil jeg bruke en trekantmodell som forskerne Ogden og Richardsen laget, og som Øyvind Dahl bruker i sin artikkel "Språk og mening" (Dahl, <http://ndla.no/nb/node/82746>). Jeg bygger min fremstilling på Dahl sin artikkel.

Semiotikk: Læren om tegn

Utgangspunktet er et objekt, som kalles referent. Dette kan være en konkret ting, noe abstrakt eller et annet tegn. I denne modellen er dette den levende katten. Referenten gir en forestilling (en mening, en tanke) i hodet, i dette tilfellet om katten. Denne forestillingen uttrykkes gjennom et tegn som vi finner i øverst hjørne, ordet katt. Den direkte forbindelsen som er mellom objektet og tanken og tegnet/symbolet markeres med heltrukken linje. Linjen mellom tegnet/symbolet og objektet er stiplet fordi tegnet er vilkårlig valgt. I et annet språk vil ordet katt ikke gi noen mening, eller kanskje bety noe annet, men på norsk er bokstavsammensetningen k-a-t-t betegnelsen som en gjennom tidenes løp er blitt enige om referer til dette pattedyret. Forbindelsen mellom tegn og objekt er ikke direkte, men bygger på et valg som en gang ble gjort i fortiden og som er kulturelt betinget. Denne modellen viser at ulike tegn kan stå for den samme mentale forestillingen.

I min undersøkelse er det "Gud" og "viktigheten av religion" som er objekt. Å finne allment innholdsdefinerte tegn som uttrykker tanker og meninger om Gud, er vanskelig fordi objektet Gud er transendent og abstrakt. Det finnes ingen fast definisjon av tanken knyttet

til hva tegnet Gud skal inneholde. Når et menneske lærer ordet Gud, vil innholdet dette mennesket gir tegnet blir styrt av kulturen dette mennesket blir sosialisert inn i.

”Å bli sosialisert inn i en språkverden betyr ikke bare å beherske språket, men gjennom språket å se, forstå og forholde seg til virkeligheten på bestemte måter” (Afdal 2008:231).

Derfor vil ulike mennesker kunne gi tegnet Gud svært ulikt innhold.

Viktigheten av religion kan drøftes ut fra observasjon av konkrete virkninger av religion i samfunnet og verden omkring oss. Selv om virkningene kan tolkes ulikt, vil de kunne beskrives gjennom allment aksepterte og innholdsdefinerte tegn. Det å uttrykke hvorfor religion er viktig/ikke viktig ”for meg”, kan også gjøres med et ”utenfra blikk” på samme måte som en gjør med samfunnet. Men dersom en skal uttrykke viktigheten av religion med ”innenfra perspektiv”, vil uttrykket av tanken bli mer utfordrende og usikker fordi det bygger på abstrakte opplevelser og følelser.

I denne avhandlingen er jeg ikke ute etter å analysere konfirmantenes gudstro, men hvordan de uttrykker sine forestillinger om Gud og viktigheten av religion. Jeg forutsetter at de har en forestilling om disse temaene uavhengig av personlige forhold til gudstro og religion, men disse forestillingene kan være mer eller mindre reflekterte. Derfor vil artikulasjonene jeg får kunne ha forskjellig karakter og avspeile både individuelle meninger, allment aksepterte meninger og fagkunnskaper og vanlige språkuttrykk.

Språkets og tankens utvikling starter på spedbarnsstadiet og går gjennom hele livet. Spedbarnet kommuniserer på det nonverbale plan og den voksne bruker et komplisert språk med et stort ordforråd for å uttrykke sine tanker. Som 14-15 åring er konfirmantene et sted i dette utviklingsløpet.

I følge utviklingspsykologien, slik Evenshaug og Hallen presenterer Piagets beskrivelse av tenkningen utvikling, er barn/ungdom fra 11-12 års alderen i perioden der den formelt-operasjonelle tenkning utvikles. Det vil si at *”den unge blir i stand til å løsrive seg fra de konkrete gjenstander og den konkrete situasjon i sin resonerende tenkning” (Evenshaug og Hallen 1981:85).*

De blir i stand til å tenke abstrakt og derfor kan de *”tenke i antakelser (hypoteser) som går utover den øyeblikkelige konkrete situasjon, ja, hypotesen behøver ikke en gang være i*

overensstemmelse med virkeligheten”(ibid:85). Tankeoperasjonene blir formal-logiske, slik at den unge med utgangspunkt i verbale utsagn kan ”trekke logiske slutninger uten å være avhengig av en konkret stimulans-situasjon” (ibid:85).

I forhold til tanker og artikulasjoner om Gud, hevder Evenshaug og Hallen at de antropomorfe gudsforestillingerne som preger barnas tenkning forlates eller i alle fall endres når en kommer i denne utviklingsfasen. Dette underbygges ved å vise til Goldman som gjennom sin undersøkelse hevder å finne at fra 12-13 års alderen endres antropomorfe gudsforestillingerne til en mer abstrakt og åndelig oppfatning av Gud.

”I 12-13 årsalderen eller senere finner han så at forestillingene må vike for en symbolisering av Guds utseende som fører til en mer abstrakt og åndelig oppfatning” (ibid:392).

Gudsforestillingen har fremdeles en periode et fysisk islett, men vil etter hvert erstattes av begrep som beskriver en usynlig guddom. Gud blir

”beskrevet med kvaliteter som kjærlighet, godhet eller rettferdighet. Selv om disse kvaliteter stundom blir tenkt i menneskelige kategorier, som for eksempel en far, blir disse utelukkende oppfattet som analogier” (Goldman 1964:87ff i ibid:392).

Utvikling av religiøstenkning og språk knyttes ikke bare til intellektuell utvikling, men til religiøs praksis og erfaring som barnet og ungdommen får i den sammenheng de sosialiseres inn i. For barn har familien og de nære relasjoner avgjørende betydning, mens ungdom også henter impulser andre steder.

”Det viser seg å være uhyre vanskelig for barn å tilegne seg det religiøse språk, med mindre de lever i en gruppe, hvor religiøst språk anvendes” (Hviid 1971:77ff i ibid:394).

Evenshaug og Hallen viser også til en undersøkelse av Hyde som ble gjort i England der det også understrekes at praksisen har avgjørende betydning.

”... utviklingen av religiøs tenkning i ungdomsalderen bare fant sted hos de unge som levde i en kristen livssammenheng med bønn, kirkegang etc.”(Hyde 1965:90ff. i ibid:379).

Å ha lært begrepene og ha kunnskap om Gud og religion, så en kan svare på ulike spørsmål om disse tema, sier ikke alltid så mye om hvilken forståelse den som svarer har for innholdet. Evenshaug og Hallen mener å kunne underbygge at innholdet og forståelsen styres av erfaringene de har gjort og gjør, både på det religiøse og på det menneskelige plan.

”Innholdet kan være bestemt både av den enkeltes personlige erfaring med foreldre og av mer kulturelle forhold” (Jfr. Hviid 1971:29ff og Fägerlind & Söberg 1971:46ff i ibid:381).

Utviklingen er ikke lik for alle og derfor kan en ikke vente det samme nivå på artikuleringene fra ungdommer selv om de er like gamle. Heller ikke den tankemessige og språklige utvikling trenger å være parallell. Derfor er det ikke sikkert at slike typer artikuleringer som etterspørres i denne studien gir svar på hva konfirmantene egentlig tenker.

”Undersøkelser blant 13-15 åringer tyder for eksempel på at en del enda har helt antropomorfe gudsforestillinger og at mange fortsatt har vanskeligheter med å klargjøre sine gudsforestillinger og gudstanker overfor seg selv og andre” (Jfr. Loukes 1961 og Ekman 1968 i ibid:402).

I sin avhandling ”Religiøst språk” drøfter Harald Horgen spørsmålet om hva artikuleringene virkelig sier og han tar blant annet fatt i begrepet ”verbalisme”. Verbalisme-problemet synliggjør utfordringer også jeg har i forhold til mitt materiale og jeg tar utgangspunkt i Horgens fremstilling når jeg gjøre rede for dette (Horgen 1976:185-190).

Definisjonen av begrepet henter han fra Goldman som sier at ”verbalisme” står for:

”A: Det at et individ har tilsynelatende velutviklede språklige ferdigheter, men lite velutviklede begreper.

B: Det at et individ har begrep uten å være i stand til å gi noe adekvat verbalt uttrykk for dette” (ibid:185).

I den type undersøkelse som jeg har foretatt, må en regne med at det både i tekstmaterialet og i de muntlige artikuleringene, vil begge former for ”verbalisme” kunne forekomme. I forhold til pkt. A, trenger ikke en som skriver en velformulert tekst og som gjengir allment aksepterte meninger og fagkunnskaper selv ha forståelse for det som skrives. I forhold til pkt. B kan en som har stor forståelses og klare meninger, likevel levere svar der det nesten

ikke er skrevet noe eller besvarelser som er helt blanke. Personen har ikke utviklet et språk som gjør at en greier å uttrykke tankene sine.

En måte å redusere verbalisme-problemets betydning på er å utføre intervju. Intervju gir mulighet til å komme bakom ordene hos de som skriver lange og velformulerte svar. Da vil en kunne avsløre hvilken forståelse som ligger bak ordene de bruker. Samtidig må en ta forbehold om at også gjennom muntlig artikulering, vil "verbalisme" kunne gjøre seg gjeldende. De som av en eller annen grunn ikke liker å skrive vil gjennom intervju få mulighet til å uttrykke seg muntlig og kanskje vil de på den måten ha lettere for å få frem de tanker og meninger som etterspørres. Noen vil heller ikke gjennom denne muligheten greie å uttrykke det de sitter inne med, og derfor vil heller ikke denne muligheten kunne åpne opp for innsyn i deres tanker og meninger.

I min studie analyserer jeg et materiale som består av både av skriftlige refleksjonstekster og intervju. Selv om jeg er bevisst problemstillingene som er beskrevet over, vil likevel usikkerheten om jeg virkelig får tak i det konfirmantene tenker og mener alltid være til stede.

2.2. PÅVIRKNINGSFAKTORER I KONFIRMANTENES TENKNING OG SPRÅK OM GUD OG RELIGION.

Frem til et par generasjoner siden var Norge et enhetsamfunn der hovedsaklig Bibelens fortellinger og forestillinger gjennomsyret det norske folks tenkning om Gud og religion. Barna fikk opplæring i kristendom både i hjemmene og i skolen og hadde i stor grad de samme forestillinger om disse temaene. Dette har endret seg de siste par generasjoner. I dag beskrives Norge av mange som et postmoderne, pluralistisk samfunn der mange ulike tanker og forestillinger er representert. I skolen har RLE-faget, som gir kunnskap om ulike livssyn og religioner, tatt plassen til kristendomsfaget. Gjennom innvandring av mennesker med bakgrunn i ulike deler av verden, har hele verdens mangfold av kulturer, religioner og tenkesett kommet tett innpå oss. Internett og andre mediekanaler er også med og gjør verden liten og vi får kjennskap og nærhet til det som mennesker i andre deler av verden tenker. I dag forholder mange seg til kristendommen som en religion på lik linje med mange andre. De som vokser opp i Norge i dag blir på mange måter presentert for et "livssynstorg"

der det er mye å velge i. Barn og unge har mulighet til å hente impulser fra ulike tankesett og forestillinger i sin tenkning om Gud og religion og det er ikke lenger selvsagt at forestillingene som konfirmantene i kirken har bygger på tradisjonell kristen tenkning. Jeg vil i fortsettelsen kort beskrive noen av de kildene som jeg mener kan være mer og mindre sentrale for de ulike konfirmantenes religiøse tenkning.

2.2.1. BIBELN

I den kristne kultur er tradisjonelt Bibelen den viktigste kilden til forestillinger om Gud. Min erfaring er at få av konfirmantene leser noe særlig i Bibelen, og de henviser heller ikke til Bibelen som primærkilde for sine forestillinger (jfr. kap.6.6)., så synes det som om bibelfortellingene likevel danner hovedgrunnlaget for deres bilder av Gud.

Når Bibelen skal gi et bilde av Gud bruker den begreper som uttrykker at Gud er opphøyet over det menneskelige, han er transendent og han er ånd (Joh.4,24). Han er hellig og utilnærmelig (Jes.6) og ingen har sett ham (Joh.1,18). Et av de 10 bud i det gamle testamentet (GT) sier til og med at det ikke er lov til å lage bilde av Gud. (2.Mos.20,4).

Samtidig bruker Bibelen det kjente, nære og konkrete til å beskrive det transendente. Gjennom historiefortellingene, symboler og symbolhandlinger, menneskelige begreper og antropomorfe beskrivelser, blir vi kjent med den personlige Gud som samtidig med at han er transendent er virksom i historien og er nær menneskene. I GT brukes antropomorfe bilder som for eksempel: mor (Jes.49,15), far (Mal.2,10), hyrden (Salme 23), kongen (Salme 47,8). Bibelen snakker også om Guds ansikt (5.Mos.12,7), hans hender og fingrer (Salme 8). GT beskriver også Gud gjennom menneskelige egenskaper som at han angrer (1.Mos.6,6) og at han ler (Salme 2,4).

Likevel er det i det nye testamentet (NT) vi får den mest konkrete og håndgripelige "billedgjøring" av Gud gjennom Jesus Kristus, som presenteres som Guds sønn, sendt av Gud til menneskene. Gjennom inkarnasjonen møter vi en som ikke bare forteller om Gud, men han er Gud og viser oss hvem Gud er (Joh.1). Jesus sier " *Den som har sett meg, har sett Far*" (Joh.14,9). Bildet av den treenige Gud i NT taler særlig om kjærlighet, nåde, omsorg og tilgivelse. Gud er Far som ofrer sin egen sønn for å skape forsoning som gjør at menneskene kan bli frelst (Joh.3,16).

Noen vil si at bildet Bibelen gir av Gud i GT er annerledes enn i NT. Jeg ser på det som en åpenbaring der vi gjennom historien litt etter litt får se ulike sider ved Gud, men at Jesus er den som gir oss ÅPENBARINGEN. Samtidig sier Bibelen at vi ikke her og nå kan kjenne alle sider ved Gud, men at dette skal bli åpenbart for oss først i evigheten (1.Joh.3,2).

I hvor stor grad og hvordan Bibelens bilde av Gud har blitt formidlet til konfirmantene gjennom oppveksten er svært ulikt. Min erfaring som konfirmantlærer gjennom mange år viser at noen sitter inne med mye kunnskap og et tradisjonelt bibelsk bilde av Gud, ofte også med innslag av utenom bibelske impulser. Andre er ganske blanke eller har forestillinger som har hentet materiale fra ulike sammenhenger.

2.2.2. HJEM OG FAMILIE

I sosialiseringprosessen som barn gjennomgår, er vanligvis familien den mest betydningsfulle påvirkningsfaktor. I sin familiepedagogiske modell omtaler Evenhaug og Hallen familien som et "filter" som "all annen påvirkning modifiseres gjennom" (Evenhaug og Hallen 1984:88).

"Direkte fungerer familien som "filter" i og med at den vanligvis representerer barnets primærgruppe, der særlig foreldrene formidler, verdier, normer og roller. Indirekte fungerer familien som "filter" ved at barnet i interaksjon med foreldrene og eventuelt andre familiemedlemmer tilegner seg en referanseramme, som får vesentlig betydning for hvordan påvirkningen gjennom andre sosialiseringfaktorer blir tolket og bearbeidet"(ibid:89).

Referanserammen som barnet får gjennom familien vil påvirke hvordan begrepene Gud og religion vil bli forstått.

"... barnas generelle erfaringer i forhold til sine foreldre danner et vesentlig grunnlag for barnas forestillinger, begreper og tenkning – også når det gjelder det religiøse" (ibid:98).

I og med at Bibelen bruker antropomorfe beskrivelser av Gud som for eksempel "mor" og "far", vil for eksempel erfaringene de har fra egen familie påvirke hvilke bilder de får når disse begrepene brukes om Gud.

Hva konfirmanter har med seg inn i det "voksne" liv fra sine familier er ulikt. Familiene er forskjellige og fungerer generelt sett ulikt. På det religiøse område er forskjellene store både

når det gjelder holdninger og verdier, erfaringer med religiøs praksis og utvikling og forståelse av et religiøst språk og begrep.

Besteforeldre kan synes å være betydningsfulle for mange i sammenheng med religiøs sosialisering. I min undersøkelse er det flere konfirmanter som sier at besteforeldre i større grad enn foreldre er de som har gitt dem både kunnskapen og erfaringene de har med det religiøse (se kap. 5.2.3 og 6.6). Det samme kommer også frem i Jeanine Brenna sin studie av ungdom og religion i dagen Oslo (Brenna 2004:102) (se kap. 3.2).

2.2.3. RLE-FAGET

Alle barn som går i den offentlige skolen i Norge har faget "Religion, livssyn og etikk" (RLE). Faget skal avspeile det pluralistiske samfunnet vi har i dag og skal gi en nøytral og objektiv undervisning om de ulike religioner og livssyn. Fordi dette er et fag som når nesten alle, 97,4% av elevmassen (Berge og Hyggen 2011:10), kan vi si at dette er et felles grunnlag som "alle" konfirmanter har med seg.

Kjerneord i formålet for undervisningen er blant annet "respekt" og "dialog" og flere undersøkelser kan tyde på at faget skaper det mellom ulike religioner og livssyn (Lied, Sissel 2004 og von der Lippe, Marie 2010). Kristendomsdelen i faget er blitt svekket. Likevekten mellom religionene ble særlig vektlagt etter endringene som ble gjort som følge av dommen i Den europeiske menneskerettighetsdomstolen i 2008 (Kunnskapsdepartementet 2008).

Hva slags påvirkning ser vi av RLE-faget som kan ha betydning for konfirmantenes tenkning og språk om Gud og viktigheten religion? Jeg kan ikke gå grundig inn i dette i denne oppgaven, men vil nevne noen sider som jeg mener jeg kan se både ut fra egen erfaring med skole-kirke samarbeid og konfirmantarbeid i kirken og ulike undersøkelser som er gjort.

- RLE-faget et godt likt fag og et fag som mange opplever som et viktig fag i skolen fordi det hjelper menneskene til å forstå den verden de lever i (Lied 2004:327).
- RLE-faget har skapt større åpenhet for å snakke om Gud, religion og tro. Dette er vanskelig å måle, men jeg synes særlig å merke dette som en endring i egen konfirmasjonsundervisningen.
- RLE-faget har skapt større aksept og respekt for annerledes tenkende og mange ser at det er viktig å lære om religion. (von der Lippe 2010:113)

- Barn og unge vil gjennom undervisningen i RLE-faget kunne få innsyn i og en utvidet forståelse av språklige begrep som for eksempel gud, bønn, tro og ulike former for gudsdyrkelse.

Samtidig gir RLE-faget mindre undervisningsmengde av kristendom i skolen. Det gjør at mange elever sitter inne med mindre kognitiv kunnskap om kristendom. Min erfaring fra møte med RLE-lærere er at de ofte klager på at undervisningen også kan bli overfladisk på grunn av den store stoffmengde de skal gjennom.

2.2.4. KIRKEN

Hvilken rolle har så kirken i formidlingen av religiøs tanker og språk? De fleste konfirmantene ble døpt inn i kirken som barn. Da lovet både foreldre, faddere og kirken blant annet å

”hjelp han/henne å bruke Guds ord og den hellige nattverd, så hun kan leve og vokse i den kristne tro”(Gudstjeneste for Den norske kirke 3.11).

Gjennom å døpe har kirken tatt på seg et medansvar for å formidle Bibelens bilde av Gud til barna, ikke bare som en kognitiv kunnskap, men som et livsfelleskap mellom den dømte og Gud. Tidligere var skolen kirkens dåpsopplæring, men i dag er det kirken selv som har ansvaret med å lære de dømte opp i den kristne tro. Plan for trosopplæring i Den norske kirke, ”Gud gir - vi deler” har følgende formål:

”å bidra til en systematisk og sammenhengende trosopplæring som vekker og styrker kristen tro, gir kjennskap til den treenige Gud, bidrar til kristen livstolking og livsmestring og utfordrer til engasjement og deltakelse i kirke og samfunnsliv for alle dømte i alderen 0-18 år, uavhengig av funksjonsevne”(Gud gir – vi deler 2010:4).

Kirkens satsing på trosopplæring er viktig og målsettingen er god. Selv om prosenten av deltakere er økende, er tallet på de som deltar dessverre langt unna ”alle dømte”.

Skole-kirke samarbeidet, som ikke er en del av kirkens trosopplæring, er mange steder den kanalen som når den største bredden av barn og unge med undervisning. Gjennom å tilby kompetansen og ressursene til skolene til å ta opp ulike tema i RLE-faget, har kirken mulighet til å påvirke alle elevenes tanker og språk om Gud og religion.

Selv om kirken ikke direkte når så stor prosent av de dømte gjennom egen trosopplæring, er den likevel en kulturbærer som mange fremdeles ønsker skal være med å sette sitt preg på

det norske samfunnet. Kirkens betydning når tragedier skjer, fremmøte på gudstjenestene på julaften er eksempler som viser at kirken er viktig for mange. Jeg tror mange opplever at det er viktig at kirken er der, selv om de ikke så ofte besøker den selv.

2.2.5. MEDIA

Barn og unge er storforbrukere av media av ulike slag som TV, internett, sosiale medier m.m. En undersøkelse som Nasjonalt Folkehelseinstitutt viser at

”blant 13- til 15-åringene er det rundt 80 prosent som bruker PC, ser på TV eller bruker DVD daglig eller nesten daglig. Den sosiale bruken av internett er også betydelig. 70 prosent av de unge oppgir at de småprater på nettet daglig eller nesten daglig, og ytterligere 16 prosent oppgir at de gjør dette en til tre ganger i uka”(Helland og Mathiesen i Øya og Fauske 2010:215).

Ungdom bruker mediene først og fremst for å bli underholdt. For medieindustrien er ungdommen en egen konsument- og målgruppe og de lager TV-serier, filmer, musikk m.m. for denne gruppen. I tillegg konsumerer ungdommene også mye annet som ikke er spesielt laget for de.

Medieverdenen ser at det transendente er noe mennesker er opptatt av. Ser vi gjennom programoversikten for noen TV-kanaler gjennom en uke, finner vi derfor mange underholdningsprogrammer som har fokus på det religiøse og okkulte. Det er program/serier der vi møter spøkelseser og gjenferd, hekser og vampyrer, ånder og engler, samtaler med døde osv.

En del filmer henter også inspirasjon fra den religiøse verden som brukes mer som grunnlagsmateriale for historien i filmene. De kan for eksempel bruke begreper, symboler, navn eller tema fra Bibelen i moderne historier og eventyr. Eksempel på slike filmer er Matrix-trilogien, Bruce Almighty, Drømmen om Narnia og Ringenes Herre. I filmsjangeren grøsser spilles det svært ofte på okkulte tema. Det brukes religiøse symboler, ofte med motsatt betydning av det opprinnelige og ondskapen konkretiseres ofte gjennom demoner og besettelser. I musikkverdenen er også dette tema, særlig i hardere former for rock, som for eksempel black metal. Der brukes og spilles det ofte på okkulte og religiøse forestillinger og symboler både i tekstene de lager og i deres image.

Den transendente virkelighet har gjennom oppveksten møtt konfirmantene på ulike måter og arenaer. Derfor vil deres forståelse og bruk av begreper og ord når de skal si noe om Gud og viktigheten av religion være påvirket av mange ulike faktorer.

3. RELEVANT FORSKNING OG NYE FORSKNINGSSPØRSMÅL

Det er utført en del forskning blant ungdom som blant annet handler om ungdommenes forestillinger og forhold til Gud og religion. Noen undersøkelser er gjort i kontekst av konfirmasjonsundervisning, andre har materiale fra skolekontekst og noen fra begge sammenhenger (Holmqvist 2007; von der Lippe 2010; Brenna 2004; Birkedal 2008; Schweitzer m.fl. 2010; Krupka og Reite 2010). Undersøkelsene har ulik vinkling i sin forskning, men alle har problemstillinger som har fokus på informantenes personlige tro og forhold til Gud og religion.

I min studie er ikke dette hovedfokus, men likevel er det funn i disse undersøkelsene som er relevant for min studie. Jeg velger nå å presentere tre undersøkelser som er gjort blant konfirmanter eller skoleungdom i samme alder.

3.1. "YOUTH, RELIGION AND DIVERSITY. A QUALITATIV STUDY OF YOUNG PEOPLE'S TALK ABOUT RELIGION IN A SECULAR AND PLURAL SOCIETY". AV MARIE VON DER LIPPE.

Marie von der Lippe har gjennomført en kvalitativ undersøkelse blant ungdom der hennes forskningsspørsmål er: *"What do young people ages 13 to 15 think about religion, and how do they express these thoughts in Norway's secular and multicultural society?"* (von der Lippe 2010:17).

Von der Lippe (ibid:14) er opptatt av hvilken rolle religion har i ungdommenes liv, både på skolen og i et flerreligiøst samfunn. Gjennom sin analyse ser hun på hvordan ungdommene, både med majoritets og minoritets bakgrunn forstår spørsmål som har med religion å gjøre,

hvordan snakker de om religion og hvordan de takler et pluralistisk samfunn med mange religiøse og kulturelle ulikheter.

Undersøkelsen er gjort blant 9.klassinger i fire skoler i Bergens området, tre offentlige skoler og en kristen privat skole og består av en større skriftlig undersøkelse, observasjon og dybdeintervju.

Marie von der Lippe presenterer sin studie og sine funn gjennom 4 artikler som bygger på 4 ulike deler av undersøkelsen hun har gjennomført. For meg er det den første delen av undersøkelsen som er mest aktuell og jeg vil derfor presentere noen av funnene hun gjorde og som blir presentert i den første artikkelen.

Den første artikkelen har tittelen "*To believe or not to believe: Young people's perceptions and experiences with religion and religious education in Norway*" (ibid:149) og har fokus på elevenes oppfatning og erfaring med religion i eget liv, i skolen og i samfunnet og om de anser religion for konfliktskapende eller som et bidrag til dialog. Artikkelen bygger på materialet fra en generell spørreundersøkelse med svar fra 154 elever. Elevgruppen består av både etnisk norske og elever med bakgrunn i andre kulturer og religioner. Hun er opptatt av elevenes personlige forhold til Gud og religion og hvordan elever med ulik religiøs bakgrunn forholder seg til hverandre og det flerreligiøse samfunnet vi har i Norge i dag. Selv om jeg har en annen vinkling i min studie, der jeg er opptatt av hvordan ungdommene artikulere seg om Gud og religion uten å ha fokus på personlig standpunkt, stiller likevel Marie von der Lippe en del spørsmål som er sammenlignbare med spørsmålene jeg stiller i min studie.

Marie von der Lippe sin studie er gjort i norsk skole og et av de spørsmål von der Lippe drøfter er hva konteksten har å si for resultatet av undersøkelsen. Von der Lippe er bevisst på at *konteksten* hun gjør sin undersøkelse i vil kunne påvirke materialet hun samler inn. Hun mener selv å kunne se at dette skjer og at svarene hun har fått fra sine informanter på sine spørsmål om Gud og religion er preget av den konteksten de er i som elever på skolen. Hun er åpen på at i en annen kontekst ville svarene kunne vært annerledes (ibid:71). Marie von der Lippe sier at de fleste elevene har svart på spørsmålene som om det var i en eksamenssituasjon, og kunnskapen de bruker er preget undervisningen i KRL-faget (KRL skiftet navn til RLE (Religion, livssyn og etikk) i 2008) (ibid:154). Elevene assosierer religion

med diverse verdensreligioner , tradisjoner og kultur. Gud er hovedsakelig assosiert med personlig tro.

Et annet spørsmål hun stiller er om viktigheten av religion i elevenes liv (ibid:155-156). Da svarer 1/3 av elevene at religion spiller en viktig rolle i livene deres, mens mer enn halvparten av informantene sier at religion ikke har noen plass i det hele og at den ikke har noen betydning og interesse for dem. Von der Lippe sier at ut fra hennes funn har religiøs bakgrunn mest betydning for elevenes vurdering av religion.

Det tredje spørsmålet som jeg vil trekke frem, er funn som sier noe om hvor elevene lærer om religion (ibid:156-158). Der kommer skolen best ut med 80%, familie 53 %, kirken 40%, media 25%, internett 18% og venner 17%. Uansett bakgrunn sier flertallet av elevene at skolen er hovedarena for å lære om religion og venner er den arenaen som har minst å si. Funnene er like både for gutter og jenter. Opplæringen en får i familien ser ut til å ha en mer personlig karakter enn opplæring i skolen eller i kirken.

For det fjerde spør hun om de snakker med vennene sine om religion (ibid:159-160). Generelt er religion ikke et populært tema å snakke om blant elevene, enten de er religiøse eller ikke. Nesten 65% av elevene snakker aldri med sine venner om religion. Deres begrunnelse for dette er mangel på interesse og tro og at alle har frihet til å tro det de vil, men de trenger ikke å snakke om troen. Samtaler om religion er knyttet til KRL-faget i skolen og undervisning i kirken. Religion hører hjemme i den private sfære og mange sier at religion ikke har relevanse til deres liv. Sammenligner en gutter og jenter viser funnene at jenter snakker noe mer om religion enn gutter.

Det siste funnet jeg vil ta med er toleranse overfor religiøs pluralisme. Religionsfrihet synes å være en viktig verdi og 82% av jentene mener at mennesker fra ulike religioner kan leve fredfullt sammen, mens 69,5% av guttene er enig. *"Mennesker kan tro det de vil"* er de fleste enig om, og her er det ingen forskjell mellom elever med minoritets- eller majoritetsbakgrunn, religiøst eller ikke-religiøst livssyn eller jenter eller gutter(ibid:163-164). De ønsker å lære mer om religion fordi kunnskapen hjelper dem å forholde seg til den verden de lever i med toleranse og respekt. *"The majority of all students want to learn more about other religions, cultures and tradisjons, and their main argument is to obtain knowledge, and to learn tolerance and respect"* (ibid:168).

3.2. "KANSKJE JESUS VAR EN ALIEN...?" EN STUDIE AV UNGDOM OG RELIGION I DAGENS OSLO. AV JEANINE BRENN

Jeanine Brenna arbeidet i sin studie ut fra hypotesen: *"Ungdom bruker ulike religiøse tradisjoner kreativt når de bygger sitt eget trosbilde. Det å ta trosforestillinger fra ulike religiøse tradisjoner kan fortone seg som motsetningsfylt for voksne, men synes ikke å være problematisk for de unge"* (Brenna 2004:100).

Materialet undersøkelsen bygger på er intervjuer med 30 14-15 åringer. Det er gutter og jenter som er kirkelige og borgelige konfirmanter og elever i ordinære skoleklasser, både i Oslo øst og i Oslo vest. Brenna definerer ikke begrepet religion for ungdommene.

Jeg presenterer noen av funnene Brenna har gjort og som presenteres i Prismet i artikkelen "Kanskje Jesus var en alien....?" (Prismet 2004, nr.2). Brenna finner at trosforestillingen ungdommene har ofte er sammensatt av ulike religiøse trosforestillinger og de kan betegnes som "multikulturelle". De færreste er bevisste på sine valg, og kan derfor ikke betegnes som kreative når de bygger sitt eget trosbilde. I stedet kan en snakke om en ubevist synkretisme.

"De løser følgelig opp de gamle "pakkeløsningene" av tro, noe de kan gjøre fordi de ikke opplever at det finnes noen religiøse autoriteter utover dem selv. ... Religionsrelaterte spørsmål og svar tolkes på nye måter av de unge innenfor de løselige rammene av vårt postmoderne samfunn" (ibid:101).

Et spørsmål som Brenna stiller er *"hva som formidler religion til ungdom, og på hvilken måte"* (Brenna 2004:101)? Hun konkluderer med at de unge oppgir "foreldre og besteforeldre som sine viktigste påvirkere i religionsrelaterte spørsmål. ... Foreldrenes holdning til religion ser ut til å ha relativt stor betydning for om de unge bryter opp "pakkeløsningene" av trosspørsmål. ... Ingen eller liten religiøs påvirkning hjemme gir liten interesse for religion eller mulig kreativitet på lik linje med livssynssplittede hjem" (ibid:101). Brenna viser videre til at en del andre forskere har fokus på at populærkulturen og venner har stor påvirkning på unges trosforestillinger. Dette kan ikke underbygges av Brennans funn for i hennes materiale sier ungdommene at disse faktorene ikke er viktige. *"Det er imidlertid de nære og personlige relasjonene de vektlegger i valg av eget trosbilde"*(ibid:103).

Jeanine Brenna spør videre om religion er viktig. Her finner hun at *"flere mener at religion er viktig, men på ulike nivå. Det er enten viktig i samfunnet som helhet eller for dem personlig"* (ibid:103). Hva som ligger i ordet "flere" i denne sammenhengen er ikke oppgitt, men ut fra annet som er skrevet i Brennans artikkel tyder det på at det er ungdommer i alle tre grupperinger.

Et annet punkt i det Brenna finner er at ungdommene har et utbredt oppfatning av at *"religion ikke har noe synlig uttrykk og at tilslutning til ulike trosforestillinger ikke trenger å ha noen konsekvenser for livsførselen"* (ibid:102). Livsførsel styres ikke av religiøse standpunkt, men av humanistiske verdier og menneskerettighetene.

Til sist tar jeg med et av funnene der Brenna er opptatt av hva de unge tror på og som sier noe om ungdommenes gudsforestillinger. Brenna gir informantene sine ulike trosforestillinger som de skal ta stilling til. Noen av disse handler om Guds forestillinger. 11 av 30 tror at *"det er en kraft som styrer det hele"*, mens 16 tror på *"kristendommens Gud"* (ibid:104). Hva som legges i ordet Gud er usikkert, men bare en hadde en forståelse av Gud som en personlig Gud. Troen på en personlig Gud, blir også uproblematisk kombinert med forestillingen om en mer upersonlig kraft.

3.3. "JEG TROR JEG ER LYKKELIG..." UNG TRO OG HVERDAG. AV MORTEN HOLMQVIST

Denne studien bygger på en kvantitativ undersøkelse som ble sendt til 1000 tenåringer i alderen 13-16 år, og som ble tilfeldig valgt i ungdomsskoler i fire fylker, Oslo, Agder, Oppland og Troms. I undersøkelsen ble de spurt om alt fra mobiltelefonbruk og fritidssysler til tro og oppfatning av Gud. Ved siden av den kvantitative undersøkelsen ble det utført 21 intervjuer blant ungdommen i de samme fylkene. I denne presentasjonen velger jeg ut noen av funnene som Holmqvist har gjort og som jeg ser som relevant til min studie.

På spørsmål om ungdommene tror på Gud er det 43% av ungdommene som sier de tror på Gud, 29% sier de vet ikke og 27% sier de ikke tror. Flere gutter enn jenter sier de tror på Gud, men jentene er mer i tvil om de tror eller ikke. I sin drøfting skriver Holmqvist at en ikke av dette kan trekke konklusjonen om at nesten 30% av ungdommene er ateister. Om en sier en

ikke tror på Gud, utelukker ikke det at en er åpen for at det finnes høyere makter eller andre åndelige fenomener. Holmqvist henviser til Pål Repstad som blant annet sier

”at folk ikke nødvendigvis tror mindre enn før, men at det man tror er mindre kirkestyrt enn før. Folk tror mer som de selv ønsker, mer ”sjølstyrt”. Man plukker noen elementer fra den kristne tradisjon og lar andre ligge” (sitert i Holmqvist 2007:52).

Hva legger så ungdommene i begrepet Gud? Av de som sier de tror på Gud var forestillingen som fikk størst oppslutning ”Høyere vesen”. ”Personlig Gud” og ”Far” fikk hver 15% og ”Energi” fikk 13%. Flere skrev kommentarer om hvordan de så på Gud: en hjelper, en som passer på alle, god, snill og god hvis man selv vil det, som gud i Bruce Almighty². På spørsmål om hvilke egenskapene de mente passet best sammen med Gud, svarte ungdommene: verdens skaper (33%), allmektig (31%), kjærlighet (28%) og dommer (10%) (ibid:53).

Flertallet har en forestilling om Gud som en livgivende, allmektig og kjærlig Gud, mens Gud som dommer kommer nederst. Holmqvist mener dette sier noe om tiden vi lever i hvor Gud gjerne oppfattes som allmektig og kjærlig, men Gud som normgiver er mer fjernt. Han viser til Helje Kringlebotn Sødal som har undersøkt gudsbildet i tre ulike ungdomsmiljø på Sørlandet. Hun mener å se en endring i det religiøse språket i lovsangstekster og forkynnelse og hun kaller det nye gudsbildet ”kongelig majestet”. Gud er allmektig og samtidig en fortrolig venn (ibid:54).

Ut fra den kvalitative delen av undersøkelsen mener Holmqvist å se at ungdommene mener at det å være religiøs er helt greit. De har en toleranse overfor tro og de er opptatt av at alle må få tro det de selv vil. Det å snakke om én sannhet er en provoserende og fremmed tanke for ungdommene og logikken hos noen var at sånt blir det krig av.

I undersøkelsen ble ungdommen spurt om hva som er viktig i livet. Her kommer religion på nederste plass og venner og familie øverst. Selv om 43% oppgir at de tror på Gud og 59% definerer seg som kristne, *”virker det ikke som om tro er et viktig element i hverdagen. Det virker som om ungdommene i undersøkelsen synes det er uproblematisk at troen ikke har en stor plass i hverdagen”* (ibid:84).

² Bruce Almighty er en amerikansk filmkomedie,

3.4. NYE FORSKNINGSSPØRSMÅL I FORHOLD TIL RELEVANT FORSKNING

Konteksten jeg gjør min undersøkelse i, skiller seg fra de tre omtalte undersøkelsene. Ingen av de presenterte undersøkelsene henter materiale fra nordvestlandet og ingen av undersøkelsene er gjort spesifikt blant kirkelige konfirmanter. Derfor er kontekstens betydning for innholdet i materialet jeg samler inn, et av spørsmålene jeg vil ha fokus på i min drøfting.

Et av spørsmålene alle tre undersøkelsene spør etter er hvor viktig ungdommene synes religion er. Studiene gir motstridende resultat. Både von der Lippe og Holmqvist finner at ungdommene ikke synes av religion er viktig. Brenna finner derimot i sin undersøkelse at mange av ungdommene mener religion er viktig, enten på det personlige plan eller på samfunnsplan eller begge deler. I min studie vil jeg undersøke hva ungdommer som har valgt å bli konfirmanter i kirken tenker om dette. Jeg vil se om funn fra min studie underbygger noen av de nevnte funn, og jeg vil søke å få frem mer om hvorfor de mener at religion er viktig eller ikke viktig?

I min studie er jeg opptatt av hvordan konfirmantene artikulere sine tanker om Gud og viktigheten av religion. Selv om von der Lippe først og fremst er opptatt av meningene, spør hun også om religion er et tema ungdommene snakker om? Hun finner at dette er et tema veldig få snakker om med venner, familie eller andre. Stedene ulike spørsmål om religion kan bli tatt opp, er på skolen og i undervisningen i kirken. Hun sier også noe om hvorfor de tenker slik. Jeg spør om hvordan dette er for kirkelige konfirmanter. Har de en annen holdning til dette enn andre? Er disse temaene mer fremme i deres hverdag enn hos andre ungdommer?

Et interessant spørsmål er ungdommenes forhold til dagens religiøse pluralisme. Både von der Lippe og Holmqvist, som begge har materiale fra skolekontekst, konkluderer med at ungdommene er opptatt av toleranse og respekt i forhold til spørsmål om religion.

Mennesker må få tro det de vil og religionsfrihet er en viktig verdi. Selv om Brenna ikke direkte sier så mye om dette, må religionsfriheten som verdi også ligge til grunn for den synkretismen som hun mener å se i trosforestillingene hos mange av ungdommene. I min studie vil jeg søke svar på hvordan kirkelige konfirmanter forholder seg til den religiøse pluralismen?

Marie von der Lippe og Jeanine Brenna stiller også spørsmålet om hvor ungdommene lærer om religion. Der finner von der Lippe at skolen er den viktigste arena. I Brennans undersøkelse er det foreldre og besteforeldre som er den viktigste faktoren. Det begge er enig om er at venner og populærkultur har liten innvirkning på ungdommenes holdning til religion. I min studie spør jeg hvor konfirmantene i kirken har lært om Gud og religion? Hva er den viktigste kilden de har for artikuleringene de bruker når de ytrer seg om disse temaene og hva legger de i ordene/begrepene de bruker?

Brenna og Holmqvist undersøker også gudsforestillingene ungdommene har. Ingen av dem går dypt inn i forståelsen og innholdet i gudsbegrepet, men de får frem noe gjennom å be ungdommene ta stilling til ulike gudsforestillinger. Brenna mener å finne at noen av ungdommene har et bilde av Gud som en kraft og andre som kristendommens personlige Gud. Andre kombinerer uten problemer begge disse forestillingene. Holmqvist mener å finne at ungdommene har forestillinger om Gud som livgivende, allmektig og kjærlig, mens forestillingen om Gud som normgiver er fjern. I min undersøkelse spør jeg i refleksjonsoppgaven om hva konfirmantene tenker når de tenker på Gud. Jeg er ute etter å se artikuleringene de bruker når de deler sine tanker om Gud, hvilke gudsforestillinger artikuleringene uttrykker, hvilke ord bruker de og hva ligger bak ordene de bruker. Jeg vil sammenligne dette med Brenna og Holmqvist sine funn og se om de kirkelige konfirmantene sine forestillinger skiller seg fra det andre ungdommer gir uttrykk for i andre kontekster.

4. METODE

Denne studien bygger på en kvalitativ undersøkelse blant en gruppe konfirmanter i kirken. Analyse materialet i forskningen er refleksjonsoppgaver skrevet av konfirmantene og intervju med et utvalg av disse. I dette kapitlet drøfter jeg hvorfor kvalitativ forskningsmetode er valgt og jeg redegjør for hvem informantene er. Jeg henter utvalget fra egne konfirmanter og drøfter hvordan dette kan påvirke studien. Videre redegjør jeg for metodene som ble brukt i innsamlingen av materiale og til analyse av materiale. Til sist drøfter jeg kort denne studiens kvalitet og validitet som forskning.

4.1. KVALITATIV FORSKNING

Fenomenet jeg er opptatt av i min studie er hva dagens ungdommer tenker om Gud, viktigheten av religion og språket de bruker for å uttrykke tankene sine. Materialet jeg vil analysere består av refleksjonsoppgaver skrevet av konfirmanter i Den norske kirke og intervju med et utvalg av de som har bidratt med skriftlig materiale. Jeg etterspør informantenes tanker og meninger og da mener jeg kvalitativ forskningsmetode er mest hensiktsmessig for å finne svar på min problemstilling.

I kvalitativ forskning tar en ofte utgangspunkt i et mindre utvalg og forsker ved å gå i dybden i menneskenes liv og erfaringsverden. Olav Dalland beskriver dette slik:

“Kvalitativ metode har til hensikt å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle. Den kvalitative tilnærming går i dybden og har som formål å få frem sammenheng og helhet. Den tar sikte på å formidle forståelse” (Dalland 2007:82).

I innhenting av materiale i kvalitativ forskning brukes ikke skjema med spørsmålsformuleringer som er faste og lik for alle. En bruker i stedet en mer åpen form der informanten utfordres til fortelling og spørsmålene som kan bli stilt tar utgangspunkt i det som fortelles. I min studie gir jeg informantene åpne refleksjonsoppgaver og i etterkant intervjuer jeg et utvalg om det de har skrevet.

4.1.1. SVAKHETER OG STYRKER VED KVALITATIV FORSKNINGSMETODE

Det kan være flere innvendinger mot bruk av kvalitativ forskningsmetode. Det stilles blant annet spørsmål ved gyldigheten av dataene som blir samlet inn fordi metodene som brukes blir påvirket av forskerens verdier og subjektive interesser. Forskningssituasjonen er ikke nøytral og objektiv og for en positivistisk epistemologi, som vil eliminere den menneskelige påvirkning i forskningssituasjonen, er derfor *“det kvalitative intervjuet, som er basert på personlig samspill, uvitenskaplig”* (Kvale og Brincmann 2009:76). Mot det kan det sies at ingen forskningssituasjon er fullstendig nøytral og objektiv. Når det samme spørsmål stilles til ulike mennesker og i ulike situasjoner, kan det bli forstått og tolket ulikt. Marie von der Lippe (2010:71) ser for eksempel i sin forskning i skolen at hennes data kunne blitt annerledes om undersøkelsen ble gjort i en annen kontekst (Se kap.3.1). Ord er ikke nøytrale. Derfor vil jeg i min studie gjennom intervju prøve å gå bak de skriftlige artikuleringene for å finne ut hva konfirmantene egentlig sier og jeg vil ha en bevisst

holdning til min egen rolle som forsker og den påvirkning jeg selv kan ha i intervjusituasjonen. (Se mer om dette under kap. 4.3)

Kvalitativ forskning sin styrke er at den gir innsikt som ellers ikke vil være tilgjengelig og den gir mulighet til å skape helhet og sammenhenger mellom ulike variabler. David Silverman sier at

“The main strength of qualitative research is its ability to study phenomena which are simply unavailable elsewhere. Qualitative researchers are rightly concerned to establish correlations between variables” (Silverman 2006:43).

Det er dette jeg har bruk for når jeg søker svar på min problemstilling og derfor velger jeg kvalitativ forskningsmetode. I kvalitativ forskning brukes ulike metoder og ofte kan flere metodene bli kombinert. I min studie samler jeg inn skriftlige artikuleringer i form av refleksjonstekster og intervjuer. Før jeg utdyper hvilke metoder som er valgt i materialinnsamlingen, vil jeg beskrive hvem informantene er og hvordan de ble utvalgt.

4.2 UTVALG

Mitt analysemateriale består av artikuleringer gjennom tekster og intervju som er hentet fra to ulike utvalg. Tekstene er skrevet av en større gruppe konfirmanter og intervjuene er gjort med et mindre utvalg av disse.

4.2.1 UTVALG TIL Å SKRIVE REFLEKSJONSTEKSTER

Jeg har valgt å gjøre min studie blant konfirmanter i Molde domkirke, der jeg selv er kateket. Det var 92 konfirmanter som fikk spørsmål om å bli med på undersøkelsen. Av disse svarte 47 positivt til å være med (24 gutter og 23 jenter). Utvalget er tilfeldig og kun avhengig av at de har sagt ja til å delta. Selv om jeg hadde håpet at enda flere av konfirmantene ville bli med, har jeg nå vel 50% av konfirmantflokket med i undersøkelsen. Jeg mener at jeg med det har et godt og bredt utvalg som er representativt for dette kullet av konfirmanter i Molde domkirke, noe jeg også mener bredden i innholdet i refleksjonsoppgavene jeg har fått inn viser.

For å kunne gjennomføre en slik type studie, er det nødvendig med godkjenning fra Norsk statsvitenskapelig datatjeneste (NSD) (se vedlegg nr.1 og 2), og i og med at dette er

ungdommer i alderen 14-15 år, er det også nødvendig med samtykkeerklæringer fra foreldrene (se vedlegg nr.3). Spørsmålene som stilles i undersøkelsen er sensitive og det er strenge regler både for innsamling og behandling av et slikt materiale.

4.2.2 UTVALG TIL INTERVJU

Intervjuene gjennomførte jeg med et utvalg av de som skrev refleksjonsoppgaver. Jeg ønsket å ha et utvalg som var representativt for bredden av de ulike artikuleringene som konfirmanter gav i refleksjonsoppgavene. Ut fra en rask gjennomgang og analyse av tekstene (se fig. 1 og 2 i kap.5.2.1 og 5.2.2), gjorde jeg et utvalg konfirmanter som ble forespurt om de ville delta i et intervju om det de hadde skrevet.

Jeg så etter personer som hadde skrevet lite og noen som skrev mye og jeg ønsket en god fordeling på begge kjønn. I forhold til tanker om Gud, så jeg blant annet etter ulike typer gudsforestillinger, ulike begrep og hyppighet av disse, opphav til gudsforestillingene og egenplassering i forhold til troen på Gud og religion. I forhold til viktigheten av religion, ville jeg ha med personer som både mente religion var viktig og ikke viktig, samt noen som drøftet uten å ta personlig stilling. Jeg prøvde også å finne artikuleringer som sa noe om hvorfor de mente religion var viktig eller ikke viktig, og noen artikuleringer som sa noe om deres tanker om mangfoldet av religioner.

Spørsmålet til konfirmanter om å delta i intervju ble stilt gjennom kirkevergen. Jeg ønsket å intervju 10-12 konfirmanter, men ikke alle de jeg først plukket ut ville la seg intervju. Utvalget ble supplert og til slutt ble utvalget bestående av 10 konfirmanter (6 gutter og 4 jenter). Selv om jeg ikke fikk med alle førstevalgene mine, mener jeg likevel at utvalget representerer en god bredde av de tanker konfirmanter delte gjennom refleksjonstekstene.

4.2.3 UTVALG FRA EGNE KONFIRMANTER

Å bruke utvalg av konfirmanter som jeg både har kjennskap og en relasjon til fra før studien startet, ble problematisert fra NSD. Likevel valgte jeg å bruke egne konfirmanter både fordi det var praktisk, og fordi jeg tror at det gav meg noen fordeler i innsamlingen av materialet. For å kunne gå inn på sensitive tema som handler om gudsforestillinger og religion, er det en fordel at de som deltar i undersøkelsen har tillit til den som forsker. Marie von der Lippe erfarte dette i forbindelse med sin studie. Hun sier:

“In the review of the material and in the comparison of the interviews, it became obvious that the students I knew the best were the most forthcoming in the interview(...) Particularly in work with children and young people, and on sensitive topics like religion, it will be an advantage to build good relations and trust before interview to get the most out of the conversations” (von der Lippe 2010:94).

Jeg mener derfor at relasjonen jeg har til mine informanter som kateket og konfirmasjonslærer i menigheten de tilhører, gav meg en fordel i gjennomføringen av min studie.

Men for å kunne få gjennomføre studien, satte NSD krav til gjennomføringen. De stilte spørsmål med om hvor ”frivillig” deltakelsen i undersøkelsen er når de får spørsmålet fra sin egen konfirmantlærer. De godkjente derfor prosjektet under forutsetning av at det ble skapt et mellomledd mellom meg som forsker og konfirmantene i forhold til spørsmål om deltakelse. Dette ble løst ved at alle spørsmål til konfirmantene om deltakelse og samtykkeerklæring fra foreldrene, som jeg måtte ha fordi konfirmantene ikke er myndige, har gått gjennom kirkevergen (se vedlegg 3). Han har sendt spørsmålene, mottatt svarene og videreformidlet dem anonymisert til meg.

En annen side det kan stilles spørsmål ved når jeg bruker egne konfirmanter som informanter, er hvordan svarene blir påvirket av situasjonen de er i og hvem som spør. I innsamlingen av skriftlig materiale ble det understreket at jeg var ute etter konfirmantenes tanker og ikke noen ”fasit”. I hvor stor grad det de har artikulert er deres eget er selvfølgelig umulig å slå fast, men ut fra hvor forskjellig innholdet i tekstene som er skrevet er, kan det synes som om mange virkelig har delt det de selv tenker. Kontekstens påvirkning på svarene vil jeg også ta opp igjen i drøftingsdelen av avhandlingen (se kap. 6.1).

4.3 METODE FOR INNSAMLING AV MATERIALE

Materialet jeg har samlet inn består av skriftlige artikuleringer i form av refleksjonstekster og intervju. Jeg presenter her kort hva materialet består av og hvordan det er samlet inn.

4.3.1 REFLEKSJONSOPPGAVER

Den første delen av min undersøkelse gikk ut på å få konfirmantene til å skrive artikuleringer i form av refleksjonsoppgaver. Dette ble gjort forholdsvis tidlig i konfirmasjonstiden, og de fikk i oppgave å svare på to refleksjonsspørsmål:

1. Når jeg tenker på Gud, så tenker jeg.....
2. Religion er viktig/ikke viktig fordi.....

Oppgavene ble gitt i en undervisningssamling og konfirmantene fikk 20-25 minutter til å svare. Ved utdeling av oppgavene ble det understreket at dette ikke var noen test for å se hvor mye de kunne av faktakunnskaper, men at jeg var ute etter å få innsikt i konfirmantenes egne umiddelbare tanker om Gud og viktigheten av religion. Jeg mener at jeg ved å gi dem forholdsvis kort tid og at de ikke fikk forberede seg på oppgaven, økte muligheten til å få frem konfirmantenes egne tanker gjennom refleksjonstekstene. Kirkevergen fikk oppgavene og de ble anonymisert og katalogisert ut fra kjønn før jeg fikk dem.

4.3.2 SEMI-STRUKTURERTE INTERVJU

Den andre delen av min undersøkelse består av intervju. Jeg har valgt å bruke semi-strukturerte intervju fordi det gir meg mulighet til å ta utgangspunkt i refleksjonstekstene konfirmantene har skrevet og på den måten få utdypet de tankene informantene artikulerte i tekstene. Intervjuene forgikk som en samtale med en og en konfirmant, og varte i 45-60 min. Alle intervjuene ble gjennomførte i slutten av konfirmasjonstiden. Et slikt intervju/samtale skiller seg fra en vanlig hverdagsamtale på flere måter. For det første er ikke forskningsintervjuet en samtale mellom likeverdige parter. Det er forskeren som definerer og kontrollerer samtalen. Intervjueren bestemmer tema og følger opp med spørsmål underveis i samtalen. Intervjuet er en styrt samtale med en struktur og en hensikt og går dypere enn den spontane meningsutveksling. Ved bruk av et semi-strukturert forskningsintervju skjer det en interaksjon mellom intervjuer og den som blir intervjuet. Det er ikke en nøytral situasjon der en henter frem rene fakta fra den som intervjues, men intervjuer påvirker det som kommer frem.

”Intervjuet innebærer en asymmetrisk maktrelasjon. Forskningsintervjuet er ikke en åpen, dagligdags samtale mellom likeverdige partnere. Intervjueren har vitenskaplig kompetanse. Han eller hun setter i gang og definerer intervjusituasjonen, bestemmer temaet for intervjuet, stiller spørsmål og beslutter hvilke svar han eller hun vil følge opp, og er den som avslutter samtalen” (Kvåle og Brinkmann 2009:52).

Jeg ledet intervjuet/samtalen ut fra en intervjuguide som ble laget til hvert intervju ut fra tekstene den enkelte konfirmant hadde skrevet i refleksjonsoppgavene (som eksempel, se vedlegg nr.5). Det som ble sagt ble tatt opp på en MP3 spiller. Intervjuene er ikke transkribert, men jeg har lyttet gjennom dem flere ganger og skrev ut sitater som jeg mener er relevant i forhold til min problemstilling og som jeg vil bruke i analyse og drøfting i min avhandling.

4.4 METODER FOR ANALYSE AV MATERIALE

Selv om mitt analysemateriale består av både tekster og intervju, og en i utgangspunktet arbeider ulikt med disse typer materiale, henger det i min studie så tett sammen at jeg vil se hele materiale under ett. Jeg vil nå redegjøre for hvordan jeg vil utføre analysen.

4.4.1 TEKSTANALYSE

I kvalitativ tekstanalyse er en opptatt av hva artikulasjonene virkelig sier. David Silverman beskriver ulike former for tekstanalyse og jeg bygger min fremstilling på det han skriver (Silverman 2006:151-200). Silverman beskriver fire metoder som brukes av forskerne i tekstanalyse: *”Content analysis”, “Analysis of narrative structures”, “Ethnografy” og “Ethnomethodology”* (ibid:158). Jeg velger å presentere den første metoden *”content analysis”* eller innholdsanalyse, fordi jeg ser den som den mest tjenlige metoden for å hente ut informasjonen jeg søker i materialet i min studie.

Innholdsanalyse av en tekst kan bygge både på kvantitativ og kvalitativ forskning, men uansett valg av metode er dette aksepterte metoder for forskning på tekster. *”Content analysis is an accepted method of textinvestigation,...”* (ibid:159) Utgangspunktet for analysen er at forskeren bestemmer ulike kategorier som teksten skal analyseres ut fra. Det kan være kategorier som teksten gir eller som er bestemt på forhånd. Analysen vil da gå ut på å finne utsagn som kan plasseres inn i de forskjellige kategoriene. Det som er

avgjørende viktig for en slik analyse er da at kategoriene er så presise og tydelige at det er enkelt å plassere utsagn fra ulike tekster inn i de ulike kategoriene. Som kvantitativ metode har en gjennom en slik analyse mulighet til å telle etter hvor mange ganger utsagn i samme kategori forekommer i et materiale og en slik analyse kan brukes både til å underbygge forskerens påstander eller til å underbygge funn som er gjort i forskningen.

Kvalitative forskere bruker innholdsanalysen på en annen måte. De har også utgangspunkt i kategorier, men i stedet for å telle forekomster, trekker de ut tekster eller utdrag av tekster som plasseres som eksempler på i de ulike kategoriene.

"... the first analysis systematically records the number of "mentions" within each category (including 0 categories), summarizing what this "mentions" are; while the second record the words in which this "mentions" are couched, presenting them as quotations under each category heading (excluding null categories)"(ibid:163).

I denne innholdsanalysen er en opptatt av ordene som meningen blir uttrykt gjennom i stedet for antallet forekomster. Dette kan gjøre at disse to måtene å analysere på kan synes svært ulike, selv om de bygger på det samme underliggende rammeverket.

"These two content analyses, then, look very different, although both are derived from same underlying framework. The second type, reporting qualitative data, is often de described as a "thematic" analysis (some as a "discourse" analysis), and may be presented with quotations integrated into the text, rather than in tabular form.... (However) neither of these analysis has preserved the interactive quality of the focus group data (Wilkinson i ibid:163).

Gjennom dette sitatet viser Silverman noe av svakheten med en slik type analyse ut fra kvalitativ forsknings synsvinkel. Før en går inn i materialet settes det opp kategorier som er ramme for analysen. Disse kategoriene er en god hjelp i organiseringen av dataene en samler inn, men de vil også kunne låse en i forskningsarbeidet slik at en ikke tar vare den interaktive delen av materialet. En står i fare for bare å få avdekket deler av informasjonen som ligger i materialet.

Informasjonen jeg søker i refleksjonstekstene i min studie er ikke fasitsvar og artikulasjoner av riktige forestillinger. Når jeg skal lage kategoriene som blir rammen for min analyse, spør

jeg derfor etter hva tekstene gir av innspill. Hvilke kategorier gir tekstene? Jeg mener jeg på den måten et stykke på vei kan imøtekomme innvendingen som er nevnt over. Jeg vil ut fra det tekstene gir meg, lage kategorier som kan hjelpe meg å sortere dataene. Analysen vil bygge på disse kategoriene og gjennom en slik katalogisering vil jeg få hjelp til å organisere dataene. I presentasjonen av ulike funn jeg gjør i min studie, vil jeg først og fremst bruke utsnitt av artikkelene i materialet for å vise hvordan ungdommene i dag tenker om Gud og viktigheten av religion. I min studie er jeg ikke ute etter å telle antall like ytringer, men likevel vil jeg gjennom å telle forekomster underbygge de funn jeg forhåpentlig vis vil gjøre.

4.4.2 ANALYSE AV INTERVJU

De skriftlige artikkelene er viktige både som informasjonsgivere og bakgrunnsmateriale for intervjuene som er andre del av materiale i min studie. Intervjuguidene til det enkelte intervju er laget med bakgrunn i refleksjonsteksten som den enkelte har skrevet (se eksempel vedlegg 5). Intervjuenes hensikt er i så stor grad som mulig å prøve å avdekke hvilke tanker som ligger bak tegnene (ordene eller begrepene) som brukes i tekstene (jfr. kap.2.1). I analysen tar jeg utgangspunkt i de kategoriene som jeg finner gjennom analysen av refleksjonstekstene. Jeg leter også etter utsagn som både kan utdype meningen og innholdet i det som skrives og eventuelt avdekke andre aspekt ved konfirmantenes tenkning om disse tema som ikke kommer frem gjennom det skriftlige materialet. Intervjuene analyseres sammen med tekstmaterialet fra første del av undersøkelsen.

4.5 FORSKNINGENS KVALITET

Med det utvalget jeg har, mener jeg undersøkelsen vil gi et representativt bilde av hva konfirmantene i Molde domkirke 2012 tenker om Gud og viktigheten av religion. Likevel er utvalget jeg bruker så lite og begrenset at det vil kunne stilles spørsmål ved hvor stor validitet og overføringsverdi funnene jeg gjør i min undersøkelse har ut over den lokale kontekst. Likevel har utvalget jeg bruker ingen spesielle like særtrekk utenom at de har valgt å bli konfirmanter i kirken, og kirkekonteksten undersøkelsen er gjort i er nok også forholdsvis representativ for andre menigheter på større tettsteder og i mindre byer i landet vårt. Derfor må en kunne si at utvalget kan være representativt for mange av ungdommen som er konfirmanter i Den norske kirke. Hensikten med denne undersøkelsen er likevel ikke å finne ut hva alle konfirmanter i Norge tenker om Gud og viktigheten av religion. Men

samtidig vil funnene som studien gir kunne gi utvidet innsikt og forståelse for hvordan mange ungdommer i landet vårt i dag artikulere sine tanker om Gud og viktigheten av religion.

5. ANALYSE

Analysen av materialet vil jeg bygge på kategorier som jeg finner ved en første analyse av den skriftlige delen av materialet. Kategoriene jeg finner brukes til en dypere analyse av både de skriftlige og muntlige artikuleringene. Funnene jeg gjør, presenteres gjennom sitater. Noen sitater blir brukt under flere av punktene i analysen, fordi de belyser flere ulike tema. Sitatene er gjengitt slik de er artikulert av konfirmantene, uten noen endringer i rettskriving. I det som er hentet fra intervjuene, er de fleste dialektord skrevet ut med norske bokmålsord for å gjøre det enklere å forstå. Sitatene er merket med G1 eller G2 osv. for ulike gutter, J1 eller J2 osv. for ulike jenter og med "s" for det som er hentet fra skriftlige artikuleringer og "m" for sitater fra muntlige artikuleringer.

5.1 PRESENTASJON AV MATERIALET

For å få en oversikt over materialet, som består av skriftlige artikuleringer i form av refleksjonstekster og semi-strukturerte intervju, gir jeg først en samlet oversikt over sammensettingen av materialet.

5.1.1 REFLEKSJONSTEKSTER

I de skriftlige artikuleringene har konfirmantene svart på to refleksjonsoppgaver. Oppgavene er som følger: "Når jeg tenker på Gud, så tenker jeg...." og "Religion er viktig /ikke viktig fordi..." (se vedlegg 4). Noen av svarene er korte og består av ett ord eller en kort setning, men de fleste har skrevet fra noen setninger opp til nesten en håndskrevet A4 side som svar på hver oppgave. De fleste som har gitt korte svar er gutter. På oppgaven "når jeg tenker på Gud, så tenker jeg...", var det to av informantene som ikke hadde noen tanker de ville eller kunne artikulere og svarte "ingenting" eller "ikke noe spesielt".

Utformingen av artikuleringene er ulike. Noen uttrykker sine tanker gjennom stikkord eller telegrafiske setninger. Andre skriver utfyllende og sammenhengende både om hva de tenker, hvorfor de tenker som de gjør og de argumenterer for tankene sine. Et svar har en mer lyrisk form. Noen har en personlig form og henviser til personer i familien, til egne erfaringer og egen tro. Andre gir faktasvar og drøfter og reflekterer over oppgavene uten å avsløre noe om eget ståsted i refleksjonene over oppgavene.

5.1.2 INTERVJU

Formålet med intervjuene var å få mer innsyn i hva som ligger "bak ordene" informantene brukte når de artikulerte sine tanker skriftlig. Derfor stilte jeg spørsmål som utfordret konfirmantene til å utdype meningen med det de skrev i refleksjonstekstene. I og med at refleksjonstekstene både hadde ulikt innhold og lengde, har jeg i tillegg til spørsmålene som var direkte knyttet til ordene i teksten, tatt med flere utfyllende spørsmål om samme tematikk. Jeg har også noen spørsmål om hva informantene mener har påvirket dem til å artikulere seg slik som de gjør, og om hvordan undervisningen i RLE-faget og konfirmasjonstiden har påvirket tankene deres. Intervjuet/samtalen gikk lett med de fleste og de hadde utfyllende informasjon å komme med om det de hadde skrevet. Alle konfirmantene sa det var greit å delta i intervjuet, men noen syntes det var vanskelig tema å snakke om. En jente (J21m, se s. 69) sa at samtalen vi hadde klarnet tankene hennes, slik at hun fikk mer klarhet i og bevissthet om hva hun egentlig tenkte. Det var med konfirmanter som hadde skrevet lite samtalen gikk tyngst.

5.2 ANALYSEKATEGORIER

Kategoriene jeg skal analysere artikuleringene ut fra, finner jeg ved å gå inn i det skriftlige tekstmaterialet og spørre etter hva teksten sier. Jeg starter analysen med å lete etter ord, begreper og tema i tekstene. Resultatet er satt opp i to tabeller som viser ulike funn, frekvensen av disse og kjønnsfordeling på de som har svart (fig.1 og 2). Videre analyserer jeg hele materialet ut fra de kategoriene jeg velger å bruke.

5.2.1 "NÅR JEG TENKER PÅ GUD, SÅ TENKER JEG....."

Begrepet "Gud" er ikke definert for informantene på forhånd. Likevel synes det som om alle forstår begrepet "Gud" som den kristne Gud, både når de skriver og i intervjuene. Fig. 1 som er resultatet av den første analysen av tekstene, viser at informantene bruker ulike ord og begreper når de skal artikulere sine tanker om Gud. En del av informantene prøver å beskrive hvordan Gud ser ut og andre er mer opptatt av hans egenskaper. Noen viser til kunnskap om høytider, bibelfortellinger, Jesus og andre sider ved kristendommens trosinnhold. Hvilke kategorier som skal ligge til grunn for analysen velger jeg ut fra både innhold i begrepene og hyppighet av disse.

Fig.1 Hva konfirmantene svarte når de skulle skrive om tema: Når jeg tenker på Gud, så tenker jeg.....

	Jenter	Gutter
Personlig Gud	17	15
Bruker antropomorf beskrivelse av Gud	7	7
Skaperen	4	5
Gud som hjelper og beskytter, den som passer på	7	3
Høytidene	2	
Bibelhistorier	3	3
Himmel, håp	3	5
Trygghet	2	
En som påvirker våre valg	1	
Kirken	1	3
Bønn	2	
Der opp, den høyeste.....,	2	6
Kristendommen	2	3
Kristne symbol , kors, trekant...	1	
Jesus	3	6
Frihet		2
Kjærlighet		3
Fred		2
Ingenting		2

I analysen av oppgaven "Når jeg tenker på Gud, så tenker jeg...?", velger jeg disse kategoriene:

- A. Gud som "person" og mektig skaper
- B. Antropomorfe gudsforestillinger
- C. Gud = Jesus?
- D. Gud som far og den omsorgsfulle mannen

A. Gud som "person" og mektig skaper

Hele 32 av konfirmantene omtaler Gud som en personlig Gud. De skriver om han som har skapt, han som passer på, han som de kan be til osv..

"En mektig person oppe i himmelen som kan ha lagd Jorda og alt vi har rundt oss" (G11s).

"At han er rundt oss, og er der om det er noe jeg lurer på eller vil ønske/be om noe kan jeg be til han" (J15s).

Bare en tenker på Gud som en ånd.

"På en hellig ånd som bor i himmelen" (G8s).

Selv om han beskriver Gud som "en hellig ånd", utelukker ikke det å tenke Gud som en "person". Resten av artikulasjonene sier ingenting om Gud er person eller lignende.

Den "personlige" Gud omtales hos flere som skaperen. Ni av konfirmantene (4 gutter og 5 jenter) uttrykker dette i de skriftlige artikulasjonene, og det ble også sagt i flere av intervjuene.

"Når jeg tenker på Gud, tenker jeg at gud er den som ga liv til verden, gud har vært viktig for verden og religioner. Gud er noe jeg tror på grunn av jeg tror at han ga liv til vår verden" (G21s).

"Da tenker jeg at han er en person som er viktig for noen og for noen er han ikke viktig idet hele tatt. Jeg er jo glad for at han lagde verden" (J2s).

"Jeg tenker vel på han som lagde alt, og at han betyr veldig mye for noen, og det respekterer jeg. Men jeg er ikke veldig knyttet til han" (J11s).

Tanken om Gud som skaper knyttes også til tanken om Gud som den mektige og store.

"På skaperen, den høyeste av de høye, den som hersker og bestemmer over oss." (J3s)

"En som har skapt verden, og som står høyere og er sterkere enn alt. (G14s)

Det synes som om de fleste ikke opplever det konfliktfylt å tro på Gud som skaperen. Kun en av informantene problematiserer det.

"... Jeg tror på Jesus og Gud selv om jeg tror at jorden sin skapelse er vitenskapelig å naturlig. Helt ærlig så tror jeg heller ikke alt som står i bibelen, og at det bare er noe av det som faktisk stemmer" (J16s).

På spørsmål hva som menes med "at jorden sin skapelse er vitenskaplig å naturlig" sies informanten:

"Høres litt rart ut at Gud har skapt hele verden, så det er nokka i teorien om Big bang eller nokka i den dur. Men det er rart hvis alt som er fortalt om at Gud har skapt verden er bare tull, så det må være en blanding av begge deler" (J16m).

Informanten opplever spenningen mellom Bibelens skapelsesfortelling og vitenskapens forklaring som konfliktfylt. Hun mener tradisjonen hun er en del av sier at hun må velge å tro, enten på Gud som skaper eller på vitenskapens forklaring. Likevel har hun valgt en mellomløsning der hun konkluderer med at det "*må være en blanding av begge deler*" (J16m).

Gjennomgående har alle et positivt innsteg til begrepet Gud. Med tanke på den kritiske tenkning barn og unge i dag er opplært i i skolen, er dette overraskende. Det er også interessant at nesten alle tenker Gud som en "person" som de kan forholde seg til og ikke en upersonlig ånd eller kraft.

B. Antropomorfe forestillinger

14 av konfirmantene bruker antropomorfe gudsforestillinger i sine artikuleringer om Gud. Flere er først og fremst opptatt av hvordan Gud ser ut og i sin beskrivelse bruker de enkle og noen vil si barnslige bilder. Gud beskrives som en mann med skjegg, mektig person, skikkelse eller mann på en sky, far, menneske med hvit drakt, mannen på bilde osv. Selv om forestillingene er ulike, synes det som om behovet for å knytte tankene om Gud til et konkret og visuelt bilde er stort. Det er like mange gutter som jenter som bruker antropomorfe beskrivelser av Gud.

Her er noen eksempler:

"Når jeg tenker på Gud tenker jeg..... på en mann i hvit sjortel som sitter på en sky oppe i en blå himmel. Han har langt mørkt bølgete hår"(J22s).

"Jeg tenker Gud er en skikkelse, som sitter oppe i himmelen på skyene og ser ned på oss" (J7s).

"Et hvitt gult lys. En hvit drakt og langt, lyst, krøllete hår. Jeg tenker på et menneske med hvit drakt og holder hendene ut. Jeg tenker jeg tror på denne skapningen" (G18s).

"på en sky med en hvit mann med skjegg og hvit drakt på seg" (J14s).

Flere ser for seg et bilde de har sett av en mann når de tenker på Gud. Tankene om en mann på et bilde, kombineres uproblematisk med tanken om Gud som grensesprengende og transendent. Sitatet under viser det store spennet i tanken og beskrivelsen av Gud.

"Jeg tenker på jordens skaper, mannen som skapte deg og meg. (...) Jeg tenker på universets midtpunkt. Mannen med det store skjegget. Mannen som er avbildet på veggen hjemme hos bestemor"(G20s).

På spørsmål hvorfor Gud beskrives som "mannen med det store skjegget" sier informanten:

"han er guddommelig, han er ikkje et menneske, men han har en menneskelig kropp, han er ikkje en alien, men han må tenke som oss menneska siden han har skapt oss" (G20m).

Å kombinere tanken om Gud som en mann med tanken om Gud som skaperen, synes ikke å være problematisk. Han er en mann med spesielle evner og krefter, en form for overmenneske. Når jeg spør en hvorfor han tenker seg Gud som "overmenneskelig" svarer han slik:

"Ut fra bilde jeg har sett, tenker jeg meg Gud som et overmenneskelig menneske,hvis han har skapt oss og tenke som oss, må han være som oss..., men med spesielle krefter" (G20m).

Mange gir Gud et "kjønn" og omtaler han som en mann. Dette begrunnes blant annet ut fra at Bibelen omtaler Gud med "han", "far" osv.. Derfor må han være en mann.

Andre er mer opptatt av hva Gud gjør og beskriver han med menneskelige egenskaper. Ofte kombineres menneskelige og guddommelige egenskaper.

"En allmektig mann, som er menneskehetens far. Det er en snill og god, far, som du kan snakke med om alt." (G24s)

Noen tenker seg at selv om Gud er stor og annerledes, har han de begrensninger som mennesker har:

"Himmel, sol, et øye. Jeg tenker Gud er en skikkelse, som sitter oppe i himmelen på skyene og ser ned på oss. Og jeg tror Gud hjelper oss når vi har det vanskelig. Men han kan ikke hjelpe alle sammen samtidig" (J8s).

De fleste beskriver Gud som en person, skikkelse eller kraft som har et forhold til oss mennesker og som menneskene kan kommunisere med.

"... at det er en far som alltid er der for deg og vist du trenger hjelp kan han hjelpe deg vist du lar han snakke til deg" (J20s).

"...på en snill, omtenksom og varmhjertelig mann som følger med på alle kristne på jorden. Jeg tenker også at han hjelper deg uansett hva du trenger hjelp til" (J9s).

Informantenes bruk av antropomorfe gudsforestillinger, forestillinger som mange vil si hører hjemme hos yngre aldersgrupper, er et av de funn jeg mener er noe av det mest oppsiktsvekkende i denne studien. Jeg vil derfor bruke en del plass i drøftingen på blant annet å prøve å finne mulige svar på hvorfor så mange bruker artikulasjoner med språklige bilder som mange vil si er "banale" og "barnslige". Videre vil jeg drøfte hva informantene egentlig sier gjennom disse beskrivelsene av Gud?

C. Gud = Jesus?

9 av informantene sier de tenker på Jesus når de skal skrive sine tanker om Gud (3 jenter og 6 gutter). Som tidligere nevnt er det flere av konfirmantene som tenker på bilder de har sett når de tenker på Gud.

"Mannen med det store skjegget. Mannen som er avbildet på veggen hjemme hos bestemor" (G20s).

Informanten mener dette og andre bilder han har sett i RLE-bøker på skolen er bilder av Gud.

"Alltid i bøker når vi har lest på skolen i RLE og sånn, hadde han alltid skjegg, fikk jeg inntrykk av. Dem sa at han hadde et skjegg og der var det bilder og sånn. ... Jeg tror det er Gud dem mener... Før påske og jul og da snakket vi ofte om det, vi leste fra bøker og sånn og da tror jeg det var bilder av Gud der han var avbildet som et menneske" (G20m).

En annen sier det slik:

"... hver gang jeg tenker på "Gud", tenker jeg på et stort bilde av ham i profil. Jeg vet ikke hvor jeg har sett bildet før, kanskje på Bedehuset, men bildet sitter sterkt i minnet mitt" (G1s).

Når jeg spør om bildet kan være av Jesus, sier han:

"Kanskje det, ..." (G1m).

Det kan synes som om en del av informantene har uklare forestillinger om forholdet mellom Gud og Jesus. Informanten G1 svarer slik på spørsmålet om hvordan ser for seg forholdet mellom Gud og Jesus:

"Hm... Det har jeg ikke tenkt på før. Dem er den samme... Dem tenker likt. Det er litt av Gud som for ned til jorda, som er Jesus" (G1m).

Når jeg spør andre om hvem Jesus er og forholdet mellom Gud og Jesus, blir Jesus blant annet omtalt som Gud, Guds sønn og religionsstifteren.

"Gud som skal være lettere å få tak i på en måte, ..." (G14m).

"Da ville jeg ha sagt at det er sønnen til Gud, men jeg vet ikke om det er riktig" (J10m).

"... Han har startet religionen, det er han vi ser opp til. Gud vet vi lite om ..." (J16m)

Noen artikulasjoner består av flere stikkord eller stikkordsmessige setninger som blir ramset opp. Der er navnet Jesus med.

"Jesus, Bibelen, mennesker og frihet, mann med skjegg, himmelen og jorda" (G12s).

"på kristendommen og Jesus og Josef og Maria. Og Jerusalem. Jeg tenker på Bibelen og alle fortellinger om Gud og sånn som jeg har blitt fortalt når jeg var liten og sånn" (G9s).

"Jesus, påske, korset å julaften" (J10s).

Når jeg spør informantene med det siste sitatet om hvorfor hun tenker på Jesus når hun tenker på Gud, svarer hun:

"Når jeg hører om Gud hører jeg alltid om Jesus. Når vi har om kristendommen på skolen, snakker vi alltid om Jesus. ... Jesus er med i Gud, på en måte" (J10m).

For andre handler deres tanker om Gud om Jesus og hans gjerning som verdens frelser. Det kan synes som om informantene ikke skiller mellom Gud og Jesus.

"På Jesus og på et kors. Jesus – forbilde for mange. ... Jeg tenker på alle som vet og ikke vet om ham (Gud og Jesus)" (G4s).

En del av artikuleringene bruker ord og bilder som vi vanligvis knytter til Jesus, men de bruker ikke navnet Jesus.

"på et hvitt gult lys. En hvit drakt og langt lyst krøllete hår. Jeg tenker på et menneske med hvit drakt og holder hendene ut." (G18s).

"Når jeg tenker på gud tenker jeg på en mann med hvit nattkjole og brunt langt krøllete hår. Han tar jomfru Maria på hodet også ser jeg han og mange barn med forskjellige farger" (J13s).

Av de som skriver om Jesus i forbindelse med sine tanker om Gud, er det kun en av informantene som artikulerte seg slik at Gud og Jesus tydelig presenteres som to ulike personer, der Gud er skaperen og Jesus frelseren, sendt av Gud.

"En som har skapt verden, og som er høyere og sterkere enn alt. En som elsker oss og ofret sin sønn for oss. Gud ønsker å bli kjent med oss. Han ønsker å dele sitt himmelrike med oss, men vil ikke tvinge oss. Jesus kan ikke frelse oss hvis vi ikke lar ham gjøre det" (G14s).

Når jeg spør hvem Jesus er, sier informanten: (for å få sammenheng i hvordan han tenker om forholdet mellom Jesus og Gud, tar jeg med en del av samtalen)

"Gud som skal være lettere å få tak i på en måte, når han blir menneske blir han en del av oss i tillegg" (G14m).

Hva er forholdet mellom Gud og Jesus? (Mitt spørsmål)

"Begge er perfekt. Det er det samme, dem er en samtidig som de er to". (G14m)

Hva legger du i det at Gud elsker oss? (Mitt spørsmål)

"Han la noe av seg selv i oss da han skapte oss. I det at Jesus ble ofret viste han det tydelig" (G14m).

Hvorfor ble Jesus ofret? (Mitt spørsmål)

"Nei, det skjønner jeg ikke. ... Vet ikke" (G14m).

Flere sier at vi ikke kan vite noe sikkert om Gud. Ingen har noen gang sett han, så kanskje er han slik..., kanskje er han slik.... På spørsmål hvordan det er å skrive ned sine tanker om Gud svarer en annen:

"Litt vanskelig fordi du vet egentlig ikke noe om det, du har ingen helt pålitelige kilder. Du må bare skrive det du tror og føler" (G6m).

Det kan synes som om mange av informantene har vanskelig for å skille mellom Gud og Jesus. Jeg vil i drøftingen se på hva som kan være grunnen til dette og hvilke konsekvenser denne uklarheten kan få for deres tanker om og forståelse av den treenige Gud.

D. Gud som far og den omsorgsfulle mannen

Gud som den snille, hjelpsomme og omsorgsfulle far er et annet tema som opptar flere (7 jenter og 3 gutter). I og med at over dobbelt så mange jenter som gutter legger vekt på denne siden i sin gudsforestilling, kan det synes som om dette er viktigere for jenter eller gutter.

"Det er en snill og god far, som du kan snakke med om alt" (G24s).

"...på en snill, omtenkstom og varmhjertet mann som følger med på alle kristne på jorden. Jeg tenker også at han hjelper deg uansett hva du trenger hjelp til" (J9s).

"At han er rundt oss, og er der om det er noe jeg lurert på eller vil ønske/be om noe kan jeg be til han. At han vil oss godt og tenker ikke på hvordan du ser ut osv... . Da blir det enklere å snakke med han. ..." (J15s).

"At det er en far som alltid er der for deg og vist du trenger hjelp kan han hjelpe deg vist du lar han snakke til deg. ..." (J20s).

I intervjuene fortalte flere informanter at de ber til Gud og noen sa de har opplevd å få svar.

"Jeg pleie å få veldig vondt i øran når jeg flyr, så var det en gang jeg bestemte meg for å be og da fikk jeg ikkje vondt. Jeg ba om ikke å få vondt og fikk ikke vondt." (G1m).

Andre forteller de har bedt til Gud, men har ikke fått svar. Likevel er de åpne for at Gud kan svare og henter eksempler fra andre i familien og i TV-serier.

"Jeg har jo prøvd å be til Gud, men det er ikke så mange ganger han har oppfylt det. Jeg har jo hørt om andre som har fått svar, sett for eksempel i TV-serier, men det er jo ikke sikkert det er sant..." (J10m).

Når jeg spurte hvordan en skulle tenke når en ikke fikk det svaret en bad om å få, mente en at det kunne ha med måten eller tidspunktet vi bad på eller kanskje var det ikke alltid slik at Gud vant over djevelen, selv om Gud er den sterkeste. Det som overrasker er at det hverken fører til tvil på Guds godhet og omsorg eller på nytten av å be.

"Når jeg spiller fotballkamper og sånn og det er jevn kamp Da kan jeg folde hendene sammen og be vær så snill, hjelp oss Vi har vunnet noen ganger" (J16m).

Og når dere ikke vinner? (Mitt spørsmål)

"Da tenker jeg at jeg kanskje gjorde det for sent, eller at det var noe annet...." (J16m).

Jeg synes det er underlig at ikke flere av informantene stiller spørsmål om Guds godhet og allmakt når de ser all ondskap og elendighet i verden og når de ikke får svar på sine bønner.

I de skriftlige artikuleringene er det kun en som antyder en problematisering av Guds godhet og omsorg i møte med ondskapen i verden.

”Det er en snill og god far, som du kan snakke med om alt. Han vil alltid lytte til det du sier og spør om. Han vil alltid være der og støtte deg 100% uansett hva du gjør. Han vil bare menneskehetens beste, selv om det ikke virker sånn” (G24s).

5.2.2 ”RELIGION ER VIKTIG/IKKE VIKTIG FORDI...”

Kategoriene til analysen av svarene på oppgaven ”Religion er viktig/ikke viktig fordi...”, hentes også ut fra det skriftlige tekstmaterialet. Begrepet ”religion” er ikke definert for informantene, og artikuleringene viser at de legger ulikt innhold inn i begrepet. Mange av informantene synes å tenke på kristendommen og andre tenker på religion generelt. Andre skifter mellom å bruke begrepet om kristendommen og om religion generelt. Noen svarer på denne oppgaven som om det var en drøftingsoppgave i for eksempel en RLE-time og andre deler personlige opplevelser og tanker. Fig.2 viser en oversikt over synspunkt, utsagn og begrep i informantenes artikuleringer om viktigheten av religion og frekvens og kjønnsfordeling av disse.

Fig.2 Hva konfirmantene svarte når de skulle skrive om: Religion er viktig/ikke viktig fordi...

	Jenter	Gutter
Viktig	16	19
Ikke viktig	2	1
Drøfter viktig/ikke viktig	3	3
Alle religioner er like viktig	6	4
Religion er viktig, ikke alle er like viktige. Bare en er sann.		1
Viktig fordi den styrker menneskene		1
Viktig fordi religion gir trygghet	2	2
Viktig fordi religion gir håp	4	2
Viktig fordi religion gir mening med livet	3	6
Viktig fordi religion gir leveregler	4	6
Viktig fordi mennesker har behov for å ha noe å tro på	4	4
Viktig fordi den gir tilhørighet	2	3
Viktig fordi den er en del av vår kultur	1	4
Viktig fordi den forklarer tilværelsen	1	1
Skaper konflikter og negative ting	3	2
Ikke viktig fordi det er bare tull		1
Utenfra perspektiv	9	11
Innenfra perspektiv	7	6

Som tabellen viser går også her tankene i mange ulike retninger når de skal svare på denne oppgaven. Ut fra denne analysen velger jeg fire kategorier som jeg mener er mest

interessante og som kan belyse hva ungdom i dag tenker om viktigheten av religion. I tillegg har jeg med et kapittel om informantenes artikuleringer om egen tro på Gud og religion.

Kategoriene er slik:

- A. Religion er viktig fordi....
- B. Religioner ikke viktig fordi....
- C. Artikulasjoner som drøfter viktigheten av religion
- D. Å tro på en religion er viktig, men det er det samme hvilken vi tror på.
- E. Artikulasjoner om egen tro på Gud og religion

A. Religion er viktig fordi...

Tabellen viser at 35 av informantene sier at religion er viktig. Denne gruppen fordeler seg på begge kjønn, med en liten overvekt på gutter. Det vil si at av de som tar stilling til viktigheten av religion, sier 90 % at religion er viktig. Begrunnelsen de gir for sitt standpunkt er ulike.

"Jeg tror religion er viktig. Jeg tror ikke at det må være en spesiell religion, men uansett hvilken er viktig...." (G1s).

"Religion er viktig for da blir det en mening med livet. Ha noe å tro på og vite om. ..." (G4s)

"Religion er vel litt viktig siden den hjelper oss til å skjønne hvor vi hører til" (J8s).

"Religion er viktig for at vi skal få en tanke om hvordan vi ble til på jorda" (J14s).

Argumentasjonen for hvorfor religion er viktig foregår på to plan. Det første handler om betydningen av religion på et personlig og individuelt plan.

"...det er viktig fordi da kan du ha noe å gå til når du har gjort en synde. Og for å vite hvordan vi ble til på jorda" (J22s).

"folk må ha noe å tro på. Jeg er ikke kristen, men jeg tror jeg forstår hvorfor folk trenger en religion å tro på. Det lager sikkerhet og fellesskap å være i en religion der folk støtter dine tanker om å tro på gud" (G13s).

"Jeg tror religion er veldig viktig. ... Vi mennesker vet veldig lite, og vi føler oss trygge ved å ha noe å tro på. En religion gir deg også håp. ..." (G1m).

"Religion er viktig fordi den forklarer og lar oss forstå livet og verden" (G14s).

Flere knytter dette sammen med å ha håp og mening med livet.

"Religion er viktig fordi det skal gi folk retningslinjer i livet, det gir noe å håpe på/tro på" (J3s).

"jeg synes religion er viktig fordi at da har man en retning i livet. Man har noen (regler) og følge,.. " (J15s).

"Religion er viktig fordi at da blir det en mening med livet. Ha noe å tro på og vite om. Kanskje noen har et mål om å oppnå noe. Religion kan være med på å skape regler og trivselsregler" (G4s).

Det andre planet er et samfunnsmessig perspektiv der det argumenteres for at religionene i verden er med og skaper orden, strukturer og tilhørighet. Religion er grunnlaget for de ulike kulturer vi finner i verden.

"Religion er viktig fordi da har alle forskjellige levemåter og ulike kulturer" (G10s).

"Religion er viktig fordi det binder folk sammen"(J21s).

"at det (religion) skiller "klasser" fra hverandre som hindu, kristen, buddist og muslim" (J1s).

Religion er viktig fordi det å tilhøre en religion gir tilhørighet i et fellesskap med mennesker som har samme tro og samme levesett du selv har.

"Religion er viktig fordi da har alle en ting de kan tro på. Og alle har en plass der de føler seg hjemme" (G9s).

"Det lager sikkerhet og fellesskap å være i en religion der folk støtter dine tanker om å tro på Gud" (G13s).

"Religion er vel litt viktig siden den hjelper oss å skjønne hvor vi hører til" (J8s).

I mitt materiale er en stor overvekt av informantene som mener religion er viktig. Dette er interessant med tanke på at annen forskning kommer frem til andre konklusjoner. I drøftingen vil jeg sammenligne mine funn med annen forskning på dette området og prøve å utdype hva informantene legger i artikulasjonene der de sier at religion er viktig.

B. Religion er ikke viktig fordi...

Bare 3 av ungdommene (2 jenter og 1 gutt) sier at religion ikke er viktig. De sier det slik:

"...ikke viktig. At jeg bryr meg ikke om hva slags religion folk hører til. Jeg mener at alle religioner står for mye av det samme" (J10s).

"..det er ganske tullete" (G7s).

"Ikke viktig fordi alle er jo like mye verdt, og alle kan tro og tenke det man vill. Det er jo greit med religion og sånt, Men alle tror jo på en gud, så ja" (J2s).

De som sier at religion ikke er viktig synes å begrunne sitt standpunkt ut fra mangel på interesse og forståelse av hva religion er.

C. Artikulasjoner som drøfter viktigheten av religion

De 6 siste drøfter og trekker frem argumenter for hva som gjør religion er viktig og ikke viktig, men uten selv å konkludere. De svarer på oppgaven som om det var en drøftingsoppgave i RLE-faget i skolen. De presenterer argumenter for begge synspunkter, og bruker i hovedsak konsekvensetisk argumentasjon for å belyse spørsmålet. De drar ingen konklusjon ut fra drøftingen og avslører derfor ikke eget standpunkt til spørsmålet.

"Religion er viktig fordi det kan gi noen inspirasjon til og oppføre seg altruisk. Religion er ikke viktig fordi det har skapt mye forferdeligheter (min religion er Rød ungdom)" (G6s).

"Religion er viktig fordi da har alle en ting de kan tro på. Og alle har en plass der de føler seg hjemme. Religion er ikke viktig, for da blir kanskje ikke så mange mobbet av hudfarge eller etnisk bakgrunn" (G9s).

D. Det er samme hvilken religion vi tror på, bare vi tror på noe.

Mange av informantene sier at det er viktig å ha en tro. Menneskene trenger religion og det er viktig å velge.

"... folk må ha noe å tro på. Jeg er ikke kristen, men jeg tror jeg forstår hvorfor folk trenger en religion å tro på" (G13s).

"... det er en del av samfunnet og det er viktig å ha noe å tro på" (J13s).

"Det viktigste med en religion er å tro på nokka og ha en trygghetsfølelse med det du tror på. Kordan religion er ikkje så viktig, men jeg har valgt å tro på kristendommen" (G1m).

I sitatet over sies det at hvilken religion vi velger ikke er så viktig. Vi kan velge den religionen som passer for oss. Det viktige er at vi tror på noe. Det er flere som artikulere seg på samme måte.

"Jeg tror religion er viktig. Jeg tror ikke at det må være en spesiell religion, men uansett hvilken er viktig" (G1s).

"Religion er vel litt viktig siden den hjelper oss å skjønne hvor vi hører til. Men hvilken religion vi hører til synes jeg vi burde få bestemme selv" (J8s).

"Religion er viktig. Det er bra at folk er forsjelige og tror på forsjelige ting. Hvis alle tenker likt blir verden ganske kjedelig. Alle er forskjellige" (G18s).

I intervjuene spurte jeg om det i denne sammenhengen kunne snakkes om at noe er rett eller galt, sant eller usant. Informantene gav uttrykk for at det var vanskelig å svare på dette.

"Alle har rett i følge seg selv.... jeg kan tenke at det de tenker er feil, men de tenker også at det jeg tenker er feil, så alt blir feil og alt blir rett, da er ingenting feil og ingenting rett" (G7m).

En kan ikke stilles til ansvar for hvilken religiøs tro en har. Det er noe man er født inn i, står i. Derfor bør man ikke anklage noen for å ta feil når det gjelder tro og religion.

”Det er ikke din egen skyld ka du meiner. Det er jo noe man står for. Uansett om jeg har andre meninger om andre, så bør man ikke si at de tar feil, og at de sier at det jeg sier er feil. Begge to har litt rett og litt feil” (J23m).

En absolutt sannhet som gjeldende for alle mennesker synes å være en problematisk tanke som de har vanskelig for å følge, uansett hvilket forhold informantene de selv har til tro. Ei jente sier det slik:

”Vanskelig tanke egentlig, hvorfor skal vår være rettere enn det andre?.... Kristendommen er det eneste jeg kjenner.Hvis du er en hindu, kan det være like rett dersom du er overbevist om det” (J21m).

E. Artikulasjoner om egen tro/ikke tro på Gud og religion

Informantene er ikke utfordret til å si noe om eget forhold til religion eller tro på Gud i oppgavene. Likevel er det mange som artikulere seg slik at deres ståsted i forhold til Gud og religion blir uttrykt gjennom materialet. Noen artikulere tydelig og direkte at de har en tro på Gud og religion, mens andre uttrykker det på en indirekte måte, slik at det kommer frem gjennom analysen og tolkningen av det de artikulere. Nesten dobbelt så mange jenter enn gutter uttrykker seg som om de har en egen tro.

”At han betyr mye for mange, og litt mindre for andre. Jeg tror jo på Jesus og Gud.....” (J16s).

”Gud er noe jeg tror på grunn av jeg tror han gav liv til vår verden” (G21s).

”Jeg er ikke så kraftig kristen... Men jeg tror på Gud, å jeg tror på nokka av det som står i Bibelen, og nokka er helt usannsynlig for meg” (J10m).

”... det er litt vanskelig å forstå. Det er liksom på en måte så fjernt fra livet mitt. ...Det er også viktig at man tror, og om man mister alt, mister man aldri troen” (J21s).

”... på kristendommen og hvordan verden ble skapt. Jeg tenker også på livet og døden. Gud passer på oss” (J6s).

”....uansett forbinder jeg gode ting med Gud og at han synes alle er viktige og verdifulle” (J23s).

Gjennom oppgaven om Gud er det to av informantene uttrykker tydelig at Gud ikke er noe de tenker på eller forholder seg til. På spørsmålet "Når jeg tenker på Gud, så tenker jeg...." svarer de slik:

"ikke noe spesielt" (G2s).

"Ingenting. Jeg tenker ikke på Gud" (G7s).

Kun en informant sier klart at hun ikke tror på Gud.

"... Helt ærlig tror jeg ikke på Gud, for det er så lite sansynlig alt som har med han å gjøre" (J12s).

En som i intervju definerer seg som agnostiker, sier i sin skriftlige artikkel at

"min religion er Rød ungdom" (G6s).

På spørsmål om hva informanten legger i begrepet religion og hva han mener med det han sier, svarer han

"Religion er nokka som er viktig for en person. Politikk er viktig for meg... Religion er nokka en tror på ... Religion gir svar på eksistensielle spørsmål. Politikk gir svar på nokka av dette, men ikke på alt..." (G6m).

Noen av artikkelene avslører at noen informanter skiller mellom å forholde seg til Gud og å forholde seg til religion. De kan tro på Gud og forholde seg til han, selv om en tar avstand fra religionen.

"For meg er ikke religion så mye, men når jeg kommer i kirken føler jeg meg spesiell, respektert og at Gud bryr seg om meg" (J9s).

"Det har vært mange kriger om religion. Jeg tenker at organisert religion er skumlere enn Gud..." (G6m).

Kun en av konfirmantene artikulere at troen på Gud handler om frelse og spørsmålet for oss mennesker om å komme til himmelen.

"Gud ønsker å bli kjent med oss. Han ønsker å dele sitt himmelrike med oss, men han vil ikke tvinge oss. Jesus kan ikke frelse oss hvis vi ikke lar han gjøre det" (G14s).

5.2.3 HVA PÅVIRKER INFORMANTENES TANKER OM GUD OG RELIGION?

Gjennom en del av artikkelasjonene uttrykker informantene noe om hva som påvirker deres tanker om Gud. For å få en bedre innsikt i hva de tenker om dette, tok jeg derfor dette opp i intervjuene.

Jeg satte opp en liste over ulike mulige påvirkningskilder og bad informantene å prioritere ut fra hva de mente hadde påvirket deres tanker om Gud mest og minst (se vedlegg nr.6). Sett under ett, ble resultatet slik (1 er mest og 10 minst):

	Hva har påvirket konfirmantenes tanker om Gud?	Gjennomsnittsverdi
1.	Besteforeldre	3,0
2.	Foreldre	3,5
3.	Opplevelser i livet	4,6
4.	Kirken	4,8
5.	Bibelen	5,3
6.	Skolen	5,4
7.	Venner	6,3
8.	Musikk, film, bøker, internett	6,4
9.	Søsken	7,3
10.	Andre	9

BESTEFØRELDRE OG FØRELDRE

Når informantene skal vurdere hva som har påvirket dem mest i deres tanker om Gud, er det besteforeldrene, med foreldrene tett etter, som kommer øverst. Flere forteller om hvordan besteforeldrene har påvirket dem gjennom fortelling av bibelhistorier og gjennom å fortelle om gudsopplevelser fra besteforeldrenes liv. Noen nevner også bilder de har sett i besteforeldrenes hjem eller som de har sett på bedehuset der besteforeldrene har tatt dem med.

”Da jeg var liten så pleide bestefar å ta meg på fanget og fortalte forskjellige bibelhistorier og forklarte på en enkel måte. Samtidig så har han ikke tvingt meg til å tro, men han har lyst til at jeg skal få vite om kristendommen” (J23m).

”Når jeg var liten og de (besteforeldrene) passet på meg, leste de historier fra Bibelen. Dette har gjort inntrykk på meg, for hver gang jeg tenker på Gud, tenker jeg

på et stort bilde av ham i profil. Jeg vet ikke hvor jeg har sett bildet før, kanskje på Bedehuset, men bildet sitter sterkt i minnet mitt” (G1m).

”Bestemora mi fortalte om at ho hadde sett en engel før... Da hun var liten og var redd og lå senga si, da så hun en engel og det har jeg alltid synes var fascinerende...” (G1m).

Selv om informantene lar seg påvirke av det besteforeldre forteller, understrekes det også at de tenker selv og ikke tar alt for ”god fisk”.

”Dem er veldig kristne og har sagt mye om han som har gjort inntrykkene mine sterke, men det er også ting jeg er uenig med dem i” (G1m).

OPPLEVELSER

En spennende observasjon i materialet er at mange av konfirmantene beskriver sine tanker om Gud ved å vise til opplevelser som de tolker som erfaringer av Gud eller i alle fall noe transendent. Det er flere som viser til det de mener er svar på bønner de har bedt (se sitater under 5.2.1.D), men også andre opplevelser er tatt frem.

På trygghet, og varme. Jeg har gått i kristen barnehage, og da har jeg lært om gud helt fra jeg var liten. Jeg har gode minner derfra” (J4s).

For meg er ikke religion så mye, men når jeg kommer i kirken føler jeg meg spesiell, respektert og at Gud bryr seg om meg” (J9s).

Selv om mange har spørsmål omkring det de har opplevd eller om det de har hørt andre har fortalt om, mener de at disse erfaringene har påvirket deres tanker om Gud og viktigheten av religion.

BIBELN OG KIRKEN

Alle informantene har hørt historier fra Bibelen, men bare et fåtall av dem sier de har lest eller leser i Bibelen. Som oversikten viser, mener de fleste informantene at kirken og Bibelen har en rolle som påvirker, men at den kommer ca. midt i tabellen. Noen understreker at de synes det er vanskelig å tror alt i Bibelen og at det er bare noe som kan være sant.

”Helt ærlig tror jeg heller ikkje på alt som står i bibelen, og at det bare noe av det som faktisk stemmer” (J16s).

En mener at Bibelen og kristendommen er vanskelig å forstå og at den er fjern fra livet.

"Noe annet jeg tenker, er kanskje at det er litt vanskelig å forstå. Det er liksom på en måte fjernt fra livet mitt" (J21s).

Samtidig sier en annen når jeg spør om Bibelen er kilde for kunnskap om Gud:

"Det e forskjellige forfatterne, så i syns ikke man skal ta alt bokstavelig. Men den gir et overblikk over hvem Gud er" (G1m).

Informanten mener historiene i Bibelen er aktuelle selv om den ikke alltid kan tas bokstavelig. Han sier at han tenker at historien om Noa er aktuell dersom vi tenker litt annerledes omkring den. Historien handler om storflommen som kom fordi menneskene ikke tok vare på den jorda Gud hadde skapt. I dag er det vi som ikke tar vare på jorda og forskerne spår at vannet stiger.

"Vi forurenses den (jorden) og vannet stiger. Det har jeg tenkt litt på, at det kan være en syndenes flod,... forurensing som gjør at vannet stiger så pass mye at vi ikke kan ordne det. ... det er en sakte prosess, men verden har vart lenge og de femti årene vi har holdt på nå, er i grunnen ingenting, ... så hvis vi ser det på verdensbasis blir det en flom og vi må begynne på nytt" (G1m).

I de skriftlige artikkelene nevner noen få kirken som det de tenker på når de tenker på Gud. I intervjuene kommer kirken noe høyere opp, men heller ikke her sier informantene at den har noen fremtredende rolle.

En informant uttrykker på en spesiell måte at kirken har en betydning for hennes oppfatning av Gud.

"For meg er ikke religion så mye, men når jeg kommer til kirken føler jeg meg spesiell, respektert og at Gud bryr seg om meg" (J9s).

SKOLEN

Skolen kommer på 6. plass på listen over det som informantene mener påvirker deres tanker om Gud. Spriket er stort i hvor skolen plasseres på listen. Kun en informant setter skolen øverst. Han vurderte påvirkningsfaktorene slik: 1 Skole, 2 Opplevelser, 3 Musikk, film osv., 4 Besteforeldre, 5 Kirken, 6 Bibelen, 7 Annet, 8 Foreldre, 9 Søsken, 10 Venner. (G15m)

2 av informantene som har besteforeldre og foreldre øverst, har plassert skolen rett etter disse.

1 Foreldre, 2 Besteforeldre, 3 Skolen, 4 Venner, 5 Musikk, film osv., 6 Opplevelser, 7 Kirken, 8 Bibelen, 9 Søsken, 10 Blank (J16M)

4 av informantene har satt skolen fra 7 -10. Alle disse har besteforeldre og foreldre fra 3 og oppover. Her er et eksempel: *1. Besteforeldre, 2 Bibelen, 3 Foreldre, 4 Kirken, 5 Venner, 6 Opplevelser, 7 Musikk, film osv., 8 Skolen, 9 Søsken, 10 Blank (J23)*

For resten kommer skolen rundt midten som påvirkningsfaktor for hva de tenker om Gud.

Skolen omtales først og fremst som en kunnskapsformidler om ulike religioner.

Informantene understreker at objektiviteten i undervisningen i skolen er positiv og viktig, og de "klager" på at noen lærere gir uttrykk for egne meninger i undervisningen. Skolen er også den arenaen de fleste trekker frem som stedet utenom samlingene i konfirmasjonstiden der de snakker og diskuterer tema om religion og Gud.

VENNER

Selv om det er en vanlig oppfatning at venner er en viktig påvirkningsfaktor på mange områder i tenåringers liv, så har de ut fra mine intervju ikke en viktig rolle i denne sammenhengen. Vel halvparten av de som ble intervjuet sier at de ikke snakker med venner om Gud og religion. Det er eneste i RLE-timene og konfirmasjonsundervisningen at det skjer. Grunnen er at det ikke interesserer dem eller at det er flaut. Noen sier det er fjernt og ikke angår dem i deres hverdag.

Fire av de ti sier at de av og til snakker med venner om Gud og religion utenom RLE-timene og i konfirmasjonsundervisningen, men at det da er samtale med nære venner. Likevel mener de at disse samtalene har liten påvirkning på dem.

MUSIKK, FILM, BØKER, INTERNETT

Ulike media settes nest lavest av det informantene mener påvirker tankene deres om Gud og religion. De har vanskelig for å se at for eksempel ulike filmer henter tematikk fra Bibelen eller bruker religiøs symbolikk. Likevel er det noen som tar frem eksempler på noe de har sett og hørt i media. En av informantene sier at åndeutdrivelser som han har sett på film har

med religiøsitet å gjøre og en annen trekker frem Fururama og mener det har påvirket han hvordan han tenker om Gud.

"I Futurama.... Der er de i universet og så hadde han kommet på en villtur og så støtte han på en gjeng med stjerner og noe kraft greier. Så begynte han å snakke og spurte "hvem er du" "Jeg vet ikke"..... "Hvordan kan du språket vårt?" "Jeg lærte det da du snakket"... . Han var Gud men han visste det ikke, men han fant det ut. Det var han som hadde skapt verdensrommet.... Dette virker så rett, det er sikkert slik det er..." (G6m).

Ellers nevner flere at de bruker internett som kilde i spørsmål om religion i skolearbeidet.

SØSKEN

Den faktoren som kommer absolutt nederst utenom den åpne rubrikken "Annet", er søsken. De som plasserer søsken på 8-10, sier de ikke blir påvirket fordi de er eldst i søskenflokk eller at dette ikke er noe de snakker med søsknene om. En som sier han er yngst i en søskenflokk og som har søsken som er aktive i kristent ungdomsarbeid, plasserer søsken på 2. plass (greide ikke å bestemme seg, slik at 2 deles mellom søsken og besteforeldre).

6 DRØFTING

Min problemstilling i denne studien er "Hva ungdom i dag tenker om Gud og religion i kontekst av konfirmasjonsundervisning i kirken". Jeg har analysert både det skriftlige og muntlige materialet jeg har innhentet, og funnet artikuleringer der konfirmantene, som utvalget består av, uttrykker sine tanker om Gud og viktigheten av religion. Jeg starter denne drøftingen med å stille spørsmålet om hvor sannsynlig det er at jeg gjennom denne studien får tak i det ungdommene virkelig tenker. Videre drøfter jeg funnene i materialet og belyser innholdet i artikuleringene gjennom teoriene som jeg har hentet frem og ved å se det jeg har funnet i forhold til annen relevant forskning. Informantene viser til ulike påvirkningskilder for sine tanker om Gud og jeg vil drøfte hva slags spor av påvirkning vi kan anta å se i artikuleringene de gir. Jeg tar også med noen tanker om hvilke utfordringer funnene jeg gjør har for konfirmasjonsundervisning og trosopplæring generelt i kirken.

6.1. VISER MATERIALET DET UNGDOMMENE VIRKELIG TENKER, ELLER....?

Et spørsmål som må stilles i starten av drøftingen av innholdet i dette materialet er om denne studien gir innsikt i hva ungdommene virkelig tenker.

Det er flere faktorer i materialet som kan skape usikkerhet om dette. Har for eksempel konteksten informantene er i og måten undersøkelsen er gjort på påvirket hvordan de har formulert seg i refleksjonstekstene de har skrevet? Konteksten vil alltid være en faktor som påvirker materialet en samler inn i en undersøkelse. Von der Lippe sier at konteksten hun gjør sin undersøkelse i, vil kunne ha påvirket materialet hun har samlet inn. Hun mener selv å kunne se at dette skjer og at svarene hun har fått er preget av at informantene er elever på skolen. Hun er åpen på at i en annen kontekst ville svarene kunne vært annerledes (se kap.3.1 s.21). I min studie er det grunn til å spørre om det at konfirmantene umiddelbart tenker på den kristne Gud er grunnet i konteksten de er i (se kap.5.2.1)? Likeledes at selv om religion ikke er definert, synes de fleste å tenke på kristendommen i sine artikuleringer om religion. Kanskje er det konteksten som skaper denne likheten i forståelsen mellom objekt og tegn (se om dette i kap.2.1)? Det at de fleste artikulerer at religion er viktig (se kap.5.2.2 s.48), kan også være påvirket av konteksten slik at resultatet blir mer positivt enn det

egentlig er. Et fellestrekk ved mine informanter er at de har valgt å bli konfirmanter i kirken. Kan dette valget som alle har gjort på den annen side gjøre at de i denne konteksten som konfirmanter i kirken svarer mer ærlige i sine svar enn de ellers ville ha gjort?

Tekstene avspeiler etter min mening i større grad ulikheten mellom den enkeltes tenkning enn likheten som konteksten kunne skape. Vi finner ulike tanker og holdninger både i forhold til Gud og religion, og det kan synes som om de fleste har skrevet uten å ha tanke for at noe "fasitsvar" var forventet av dem. Jeg mener derfor at ulikheten i tekstene kan tyde på at det for de fleste er den enkeltes tanker som blir artikulert og ikke oppramsing av felles tillært kunnskap, for eksempel fra skolen. En ting som også tyder på at de artikulerer egne tanker, er at flere av informantene bruker "jeg" eller "vi" form i tekstene (se sitater i kap. 5.2.2. s.51). De viser til emosjoner og opplevelser som de har hatt og bruker de som begrunnelse for de tanker de artikulerer. Jeg mener dette er et argument som forsterker sannsynligheten av at artikulasjonene er konfirmantenes egne tanker.

De 10 intervjuene med utvalgte informanter ble utført for å prøve å komme "bak" ordene og få tak i innholdet de legger i det som ble skrevet. Intervjuene ble gjort i slutten av konfirmasjonstiden og de ble spurt om de på intervjutidspunktet stod for det de skrev i starten av konfirmasjonstiden. Alle svarte bekreftende på det. Flere sa at om de skulle skrevet nå, ville de ha utdypet tankene sine noe mer. Det at de etter så lang tid holder fast ved det de tidligere skrev, mener jeg også viser at det som er skrevet i de korte tekstene i stor grad synes å være konfirmantenes egne tanker.

Et annet spørsmål er om vi finner former for "verbalisme" i artikulasjonene der ungdommene enten referer kognitiv kunnskap de har lært, men som de ikke selv har innholdsforståelse av og er grunnen til at noen artikulerer lite eller ingenting at de ikke har ord til å uttrykke sine tanker. Se mer om dette i Horgens beskrivelse i kap.2.1, s.13?

De skriftlige artikulasjoner som ble skrevet i en undervisningstime i starten av konfirmasjonstiden. Tidspunktet ble valgt for å prøve å få frem det de tenker uten for stor påvirkning av konfirmasjonsundervisningen og det som ellers skjer i konfirmasjonstiden. Med samme begrunnelse fikk de heller ikke forberede seg på oppgavene de skulle besvare og skrivetiden ble avgrenset til 20-25 min.. Det ble også understreket at dette ikke var en "skoleprøve", men at jeg var ute etter hva de tenkte der og da.

Likevel er det noen som i sine artikuleringer ramser opp faktaopplysninger eller stikkord som *"Jesus, påske, korset å julaften"* (J10s) når de skal uttrykke tankene sine. Noen drøfter også oppgavene som om det var en drøftingsoppgave i RLE-faget i skolen slik denne informanten gjør det: *"Religion er viktig fordi da har alle en ting de kan tro på. Og alle har en plass der de føler seg hjemme. Religion er ikke viktig, for da blir kanskje ikke så mange mobbet av hudfarge eller etnisk bakgrunn"* (G9s). Dette kan være en form for verbalisme der det synes som om de refererer ord, setninger og argumenter som de har lært på skolen eller andre steder. Et svar som kan tyde på at det er slik, er fra et intervju der en svarte på spørsmålet hvorfor hun svarte slik hun gjorde sa: *"Jeg vet ikke, men er det ikke slik det skal være?"* (J10m).

Noen skrev svært lite i sine refleksjonstekster. Det kan tyde på en verbalisme der de mangler språk eller evne til å uttrykke sine tanker i skriftlige artikuleringer, tanker som kan være mulig å få frem i muntlig form i en samtale/intervju. Da jeg intervjuet en av disse, viste det seg imidlertid at informanten heller ikke hadde så mye å si i muntlig form. Han svarte med enstavelserord og ofte med "vet ikke" på spørsmålene. Det å snakke om Gud og religion var tydeligvis både uvant og "ubehagelig", ikke fordi han manglet språk for å uttrykke seg om andre ting, men fordi disse temaene ikke var noe informanten var opptatt av eller hadde interesse for. På spørsmål svarer han ofte "vet ikke" og med enstavelserord. Denne informanten viste til skolen som viktigste påvirkningskilde til hans tanker om Gud. Foreldrene, som for de fleste var en av de viktigste påvirkningskildene, kom langt ned på listen. Evenshaug og Hallen mener at et oppvekstmiljø der religion og religiøs praksis ikke har noen plass, vil kunne føre til at den som vokser opp i denne sammenheng vil kunne få liten interesse for religion (se kap. 2.1 s.11-12 og kap.2.2.2). Materialet fra min informant underbygger dette. Skolen sin RLE-undervisning har hos denne konfirmanten heller ikke greid å vekke interesse for religion som fag, og tydeligvis skapt lite refleksjoner om temaene Gud og religion slik formålet for faget beskriver (se sitat fra formålet for RLE-faget s. 81).

Selv om det alltid vil være usikkerhet om en får tak i det informantene virkelig tenker gjennom en slik studie, mener jeg at mye tyder på at jeg i store deler av materialet denne studien bygger på får innsikt i hva konfirmantene tenker om Gud og viktigheten av religion. I fortsettelsen drøfter jeg materialet med utgangspunkt i de kategoriene som teksten gir og som er brukt i analysen.

6.2. GUD SOM "PERSON" OG MEKTIG SKAPER

Nesten alle som i sine artikuleringer uttrykker noe om hvem Gud er, fremstiller Gud som en "person" eller "skikkelse" med menneskelige egenskaper. De har et positivt innsteg i sine tanker om Gud og omtaler han som skaper, en menneskene kan be til, en som passer på menneskene, en som gir trygghet osv.. Av de som i sine artikuleringer gir begrepet Gud en "verdi", er det ingen som beskriver Gud i negative termer. Det kan derfor synes som om begrepet Gud for ungdom i dag er et positivt ladet ord.

Flere uttrykker i intervjuene at det er vanskelig å beskrive Gud. Han ligner på menneskene, men samtidig er han helt forskjellig. En sier det slik: *"vanskelig å beskrive, for Gud er Gud"* (G7s). Jeg finner ingen som beskriver Gud som en upersonlig kraft eller energi. Disse funnene samsvarer godt med det Morten Holmqvist finner i sin undersøkelse (se kap.3.3 s.24). Der velger informantene i større grad begreper som går retning av å beskrive Gud som en "person", enn å omtale Gud som en upersonlig energi.

Gud som skaper er sentralt for flere. Det synes som tanken på at det er en transendent og personlig Gud som står bak alt synes å gi et fundament og mening for tilværelsen for mange. En sier det slik:

"Når jeg tenker på Gud, tenker jeg at gud er den som ga liv til verden, gud har vært viktig for verden og religioner. Gud er noe jeg tror på grunn av jeg tror at han ga liv til vår verden." (G21s)

Det synes som om denne tanken om Gud som skaperen er en viktig grunnpilar i konfirmantenes gudsforestillinger og deres virkelighetsforståelse. Når jeg leser *"Jeg er jo glad for at han lagde verden"* (J2s), tolker jeg dette som et uttrykk for at forestillingen om Gud som skaper er noe som gir trygghet, mening og glede for livet og hverdagen.

Også noen som selv tenker de ikke har et nært forhold til Gud, artikuleringer at de tenker på Gud som skaperen.

"Jeg tenker vel på han som lagde alt, og at han betyr veldig mye for noen, og det respekterer jeg. Men jeg er ikke veldig knyttet til han" (J11s)

I sine artikuleringer om viktigheten av religion er det flere som uttrykker at religion er noe som gir mening og forståelse for tilværelsen og livet. En informant sier det slik: *”Religion er viktig fordi at da blir det en mening med livet” (G4s)*. Kanskje er det søking etter dette fundamentet som ligger bak at tanken om Gud som skaperen blir viktig, selv om Gud ikke er så viktig for mange i hverdagen.

Når jeg i intervjuene spør om de synes det er vanskelig å tro på Gud som skaperen, synes de ikke det. I følge utviklingspsykologien er ungdommer i en fase av livet der det stilles kritiske spørsmål til mye av det bestående. Derfor forventet jeg å finne at de var opptatt av spenningen mellom tro og vitenskap, men det gir de ikke uttrykk for. Det synes heller ikke som om dette er et spørsmål som kommer opp i undervisningen i skolen. Kun en av informantene gir uttrykk for at dette er et spørsmål hun har tenkt på og som hun finner problematisk, men hun greier å finne en løsning på dette som kombinerer tanken med Gud som tenker, planlegger og igangsetter, med vitenskapens beskrivelse av hvordan det skjer.

”Høres litt rart ut at Gud har skapt hele verden, så det er nokka i teorien om Big bang eller nokka i den dur. Men det er rart hvis alt som er fortalt om at Gud har skapt verden er bare tull, så det må være en blanding av begge deler.” (J16m)

Det undrer meg at så få opplever spørsmålet om at Gud er skaperen som uproblematisk. Jeg ser tre alternative måter å forholde seg til denne problemstillingen på som kan være grunn til for artikuleringene jeg har fått. Den ene er at de har tenkt gjennom problemstillingen og funnet og godtatt løsningen med at Gud svarer på hvorfor alt ble skapt og vitenskapen svarer på hvordan det skjedde, slik hun hadde gjort som er sitert over. Den andre muligheten er at informantene i sin tenkning har en virkelighetsforståelse der de plasserer det som har med Gud og religion å gjøre og det som har med forskning og vitenskap å gjøre i ulike sektorer, som ikke får noe med hverandre å gjøre. Vi lever i en tid, som ofte blir kalt postmoderne, der det er vanskelig å snakke om absolutte sannheter som gjelder alt og alle. Store norske leksikon beskriver den postmoderne tenkning som

”en ny historisk situasjon, den postmoderne tilstand, der informasjonsteknologiske nyvinninger fører til en overflod av informasjon som umuliggjør en orientering mot

allmennmenneskelige sannheter" (Store norske leksikon,
<http://snl.no/postmodernisme/filosofi>).

Å snakke om allmennmenneskelige absolutte sannheter som gjelder alle er en umulig tanke. I den postmoderne tid setter den enkelte, ut fra den informasjon menneskene får, sammen sin egen sannhet og kan si "dette er sant for meg". Det fører også til at den kontekst en er i, påvirker hva som er sant "nå". I forhold til tro er det ikke så viktig hva innholdet i det en tror på er, men hva det er som fungerer for den enkelte i den situasjonen en er i. Spørsmålet er: Hva er det som virker, og virker det, er det rett og viktig nå. Slik jeg tolker det sitatet under fra en av mine informanter et godt eksempel på en slik måte å tenke på:

"Alle har rett i følge seg selv.... jeg kan tenke at det de tenker er feil, men de tenker også at det jeg tenker er feil, så alt blir feil og alt blir rett, da er ingenting feil og ingenting rett" (G7m).

Bård Eirik Hallesby Nordheim beskriver ungdomskulturen slik: *"Dei er gode på å flytta mellom ulike arenaer, der ein vekslar mellom ulike handlingsmønster, ritual, og vanar. Det opplevast tilsynelatande uproblematisk å gå inn og ut av ulike tradisjonar og kontekstar"* (Nordheim 2009: 102) Min erfaring er i samsvar med Nordheims beskrivelse. Ungdommer i dag er vant til å skifte mellom ulike kontekster med ulike rammer og av og til motstridende måter å tenke på. De omstiller seg og går inn i ulike roller og blander ikke det ene med det andre. Jeg ser dette som en mulig grunn til at de i så liten grad opplever at det kan være en konflikt mellom påstanden om at Gud er skaperen og vitenskapens forklaringer. Den tredje muligheten er at dette er en problemstilling de av en eller annen grunn så langt ikke har reflektert over.

6.3. ANTROPOMORFE GUDSFÖRESTILLINGER.

Noe av det som overrasker i artikulasjonene er at så mange ungdommer i 14-15 års alderen bruker antropomorfe forstillinger og bilder når de artikulerer sine tanker om Gud. Gud beskrives for eksempel som *"en mann i hvit sjortel som sitter på en sky oppe i en blå himmel"* (J22s), *"en hvit mann med skjegg og hvit drakt på seg"* (J14s) eller *"en stor skikkelse som sitter på en sky på himmelen"* (J16m) osv.. I følge utviklingspsykologien bør 14-15 åring

fortrinnsvis bruke mer abstrakte formuleringer når de skal beskrive den usynlige og transendente Gud (se kap.2.1 s.11-12). Likevel finner vi i artikulasjonene i mitt materiale flere formuleringer som mange vil si hører hjemme hos yngre barn.

Hva slags bilder er det de artikulerer og hvor stammer disse forestillingene om Gud fra? Beskrivelsene er enkle og konkrete og har fokus på Guds utseende og hva han gjør. De sier Gud ser ut som en mann, noen sier med hvit kappe og langt hår. Andre beskriver en lysende skikkelse eller bare en skikkelse. Denne mannen/skikkelsen sitter på en sky og han er opptatt av å se ned på menneskene og hjelpe dem når de trenger det. Hvor kommer disse bildene fra?

En kilde kan være Bibelen som har mange tekster som bruker antropomorfe bilder for å beskrive Gud. Han er far, han går, han har fingre og har menneskelige egenskaper som sorg, sinne, kjærlighet, godhet osv. Det er konkrete og lett gjenkjennbare antropomorfe bilder, som kan være bakgrunn for mange av konfirmantenes beskrivelse av Gud. Vi finner også et vers i Bibelen som nesten ordrett bruker de samme ordene som konfirmantene, selv om "menneskesønnen" her vanligvis tolkes som Jesus: *"Og jeg så, og se! – en hvit sky, og på skyen satt en som var lik en menneskesønn"* (Åp.14,14). I mange av artikulasjonene plasseres Gud på en sky. Både i GT og i NT er skyer en del av flere fortellinger om gudsåpenbarelsen. I 2.Mos.34,5 sies det slik: *"Da steg Herren ned i en sky, stilte seg hos ham og ropte ut navnet Herren"*. I fortellingen fra Jesu himmelfart (Matteus 17,5) og Jesu forklarelse på berget (Markus 9), fortelles det at Gud åpenbarer seg i en sky.

Flere av konfirmantene synes ikke å ha klare tanker om forholdet mellom Gud og Jesus (om dette, se kap. 6.4). Derfor kan fortellingen om Jesu forklarelse i Markus 9,2-3, forklare bruken av den lysende kappen. Der fortelles det: *"Der ble han forvandlet for øynene på dem, og klærne hans ble så skinnende hvite at ingen som bleker klær her på jorden, kan få dem så hvite"*. Selv om ingen av konfirmantene bruker fortellinger fra Bibelen når de artikulerer sine artikulasjoner om Gud, mener jeg de nevnte fortellingene og deres bildebruk kan være bakenforliggende for informantenes tanker om Gud.

Kirkekunsten fremstiller også bilder og skulpturer der særlig Jesus og engler plasseres på en sky, gjerne med lysende kapper. Det mest nærliggende eksemplet for mine informanter er altertavlen i Molde domkirke der de er konfirmanter. Der fremstilles Jesus som sittende med

en sky under sine føtter. Han har ingen lysende kappe, men er omgitt av stråleglans av gull. Trekanten, som symboliserer Gud, er også en del av albertavlen, og den er også omgitt av en sky.

Den lyse kappen og den lysende skikkelsen kan også være hentet fra fremstillinger av Gud eller gudelignende personer i for eksempel filmer som "Ringenes Herre" og i "Bruce almighty". I "Ringenes Herre" møter vi den gode og mektige Gandolf som kan oppfattes som "guddommelig", Han blir et symbol på den gode makt som kjemper mot det vonde og han seirer, til og med over døden. Gandolf fremstilles som en mann på en hvit hest iført en hvit kappe. I noen scener er han omgitt av et strålende, uforklarlig lys. I filmen "Bruce almighty" får Bruce (Jim Carrey) prøve seg som Gud. Den "virkelige" Gud i Morgan Freemans skikkelse, fremstilles i et lys som overstråler alt. Dette er eksempler på medieskapte bilder som kan ha påvirket konfirmantenes artikuleringer om Gud.

I og med at flertallet av informantene oppgir foreldre og besteforeldre som hovedpåvirkningsfaktor i deres tenkning om Gud (se kap.5.2.3), er det naturlig å spørre om ungdommene sine tanker gjenspeiler de forestillinger om Gud som foreldrene og besteforeldre sitter med. Dersom det er det, har vi her foreldre og besteforeldre generasjoner som av en eller annen årsak ikke har fått utviklet sitt eget bilde av Gud og derfor er det dette bildet de formidler til sine barn og ungdommer. En annen mulighet er at foreldre/besteforeldre har abstrakte forestillinger selv, men måten de formidler sine tanker om Gud og religion til barn/barnebarn, gjør at barna ikke får en "normal utvikling" av sine gudsforestillinger. Det hadde vært interessant å sammenligne foreldres/besteforeldrenes tanker om Gud og religion med det konfirmantene artikulerer, men materialet i denne studien gir ikke mulighet for dette.

Kirken og kristent barne- og ungdomsarbeid kunne også ha vært en faktor som påvirket informantenes artikuleringer om Gud, men informantene mener selv at kirken kommer langt ned på listen som påvirkningsfaktor (se 5.5.). Derfor kan vi ikke ut fra dette materialet si noe om hvilke gudsforestillinger kirken formidler. Likevel er det en tankevekker når informantene i intervjuene som ble tatt ved slutten av konfirmasjonstiden på tross av at de sier de har fått et utvidet gudsbilde, fremdeles har med seg de antropomorfe forestillingene av Gud. En av de som i de skriftlige artikuleringene beskriver Gud som "*mannen på bilde hos*

bestemor”, sier det slik på spørsmål om gudsbildet har forandret seg: *”Lite grann. Jeg har hørt fortellinger som jeg ikke har hørt før. ... Gud er større og mer betydningsfull enn jeg trodde”*. (G20m) Likevel står han på det han skrev i refleksjonsteksten.

Hvorfor har de ikke fått mer abstrakte tanker om Gud? Kanskje er utfordringen ikke at noe sies feil, men at mange av konfirmantene ikke har gjennomlevd den ”normale” utvikling i sin tenkning og i sin religiøse språkutvikling som vi forutsetter at de har?

Hva uttrykker informantene gjennom de enkle bildene de bruker? Er tankene bak artikuleringene så ”banale” som de synes å være? En mulighet er selvsagt at de ikke er kommet lenger og at det er dette de tenker, men en annen mulighet er at ungdommene bruker konkrete bilder, ikke fordi de tenker at Gud er en menneskelig skikkelse, men fordi de mangler språk og uttrykk som gjør de i stand til å artikulere det de egentlig tenker. Dette kan beskrives som en form for ”verbalisme” (se kap 2.1 s.11). Evenshaug og Hallen siterer Hviid som mener at det religiøse språket ikke blir utviklet *”med mindre de lever i en gruppe, hvor religiøst språk anvendes”* (se kap.2.1 s.12). Selv om mange av konfirmantene henviser til foreldrene og besteforeldre som kilde til sine tanker om Gud, knyttes dette for de fleste til kveldsbønn og fortellinger i barndommen. Noen få av informantene sier de fremdeles snakker med sine foreldre/besteforeldre om disse tema, men flertallet gjør det ikke. De fleste er heller ikke aktive i noen menighetsammenheng. Noen få sier de snakker med nære venner om Gud og religion, men flertallet gjør det ikke. Derfor lever de fleste til daglig i et miljø der religiøst språk ikke anvendes og det kan være en grunn til at det religiøse språk ikke blir utviklet.

En av informantene (J16) beskriver Gud som *”en stor skikkelse som sitter på en sky på himmelen”*. Når hun skal forklare hva hun legger i dette, sier hun at Gud er som en skygge: *”Gud er en skikkelse, som skyggen min”*. Hun er opptatt av at Gud ser henne og at den troen hun sier hun har, gir henne trygghet. Hun beskriver Guds viktigste egenskap som at *”han er der alltid og det gir meg trygghet”*. Hun forteller at hun ber til Gud og har erfart at Gud hjelper. *”Når jeg ber og får oppfylt det jeg håper, er det lettere å tro.”* Hva skjer når du ikke ser noe svar (mitt spørsmål)? *”Jeg tror fortsatt på han, for han kan vel ikke oppfylle alt han heller.”*

Denne informanten er svært opptatt av at Gud alltid er til stede og at han hjelper når hun har bruk for han. Historien hun husker fra Bibelen er historien om "den samaritanske kvinnen" (Joh.4), og hun sier denne historien "viser Gud på en god måte, alle blir tatt imot". Jeg tolker dette som om hun her beskriver Gud som en kjærlig og nådig Gud selv om hun ikke bruker ordene. Informanten artikulere også at det å tro på Gud "gir tilhørighet". Dette gjelder ikke først og fremst til et menighetsfellesskap, men vi hører sammen i fellesskapet med andre som er kristne.

Jeg mener at intervjuet viser at denne informanten har abstrakte og dype tanker om Gud selv om hun tenker Gud som "en stor skikkelse som sitter på en sky på himmelen". Hun sier hun tro på Gud, han er en del av hennes hverdag og hun praktiserer troen gjennom å be til Gud. Som de tre sterkeste påvirkningskilder til sine tanker setter hun foreldre, besteforeldre og skole.

Det kan synes som om grunnen til at mange av informantene artikulere antropomorfe og ofte barnslige forestillinger om Gud, er at de ikke har fått utviklet et religiøst språk. De har abstrakte tanker om den transendente Gud, men mangler ord og begreper for å artikulere tankene sine. Jeg mener derfor at materialet i min undersøkelse viser at den religiøse språkutvikling bør få mer fokus i den kirkelige konfirmantundervisning/trosopplæring. Å ha et utviklet språk er en forutsetning både for forståelse og formidling. Det synes som om både hjem og skole i mange tilfeller ikke greier å stimulere til en god utvikling på dette området. Derfor mener jeg kirken må ha fokus på dette i sitt arbeid, og ikke minst gi hjemmene den hjelp de trenger til å skape rom for samtale og kan gi en trosopplæring som skaper grunnlag for at barn og unge får en naturlig utvikling av det religiøse språket. På den måten vil det skapes mulighet både for forståelse av det som formidles og muligheter for barn og unge til å artikulere egne tanker om tro og Gud, som også er viktig for deres egen trosutvikling. En av konfirmantene sa det slik i intervjuet på spørsmål om hvordan det var å skrive og snakke om disse spørsmålene:

"Jeg fant ut hva jeg egentlig mente. ... "...mente nye ting også når jeg fikk tenke gjennom det sånn der. .. Det var nyttig" (J21m).

Grunnlaget for det religiøse språket i den kristne kirke finner vi i stor grad i fortellingene i Bibelen. Det er da en tankevekker at nesten ingen av informantene bruker bibelfortellinger når de artikulere sine tanker om Gud, verken i det skriftlige eller det muntlige materialet. På

spørsmål om de husker bibelfortellinger de hadde lært, kan noen fortelle noen få, mens andre hadde problemer med å komme på noen. Materialet viser at det er store hull i bibelkunnskapen og derfor kan vi si at mye av grunnlaget for utviklingen av det religiøse språk mangler.

Trosopplæringsplanen sier om trosopplæringsens innhold at *”trosopplæringen skal formidle kristen tro slik den kommer til uttrykk i Bibelen, bekjennesskriftene, gudstjenesten og gjennom vår kulturarv. Vår kirkes undervisningstradisjon har særlig fremhevet trosbekjennelsen, Fadervår og de ti bud”* (Trosopplæringsplan, DnK 2010:14). Etter min mening bør fokuset i dag særlig være på formidling av Bibelens fortellinger, for dersom kjennskapet til bibelfortellingene mangler, vil grunnlaget også for forståelse av det andre i stor grad falle bort.

6.4. GUD = JESUS?

Et annet moment som er viktig for å få innsikt i tanken bak konfirmantenes bruk av antropomorfe gudsforestillinger, er deres forståelse av forholdet mellom Gud og Jesus. Flere av informantene sier at når de tenker på Gud, tenker de på Jesus. En sier *”når jeg hører om Gud, hører jeg alltid om Jesus”* (J10m). Noen omtaler Gud og Jesus som *”den samme”* (G1m). Flere bruker også beskrivende uttrykk om Gud som vanligvis forbindes med Jesus. Noen av informantene viser også til bilder de har sett av *”Gud”* hos besteforeldre, bedehuset eller i skolebøker. En artikulere sine tanker slik: *”... mannen med dets tore skjegget. Mannen som er avbildet på veggen hjemme til bestemor”* (G20s). Dette er bilder som de i utgangspunktet sier er av Gud, men som de når de utfordres til nærmere gjennomtenking, bekrefter sannsynligvis er av Jesus. Likevel er det tydelig at disse visuelle bildene er veldig sterkt knyttet til tankene om Gud og til deres antropomorfe forestillinger om Gud. En sier det slik: *”Jeg oppfatter Gud som en person og når jeg ber, ser jeg for meg bildet på bedehuset og jeg ber på en måte til bildet”* (G1m).

Kun en av informantene synes å ha et klart tankemessig skille mellom Gud og Jesus. Han omtaler Gud som skaperen og Jesus som frelseren. Gud beskriver han som *”en som har skapt verden, ...”* og *”Jesus kan ikke frelse oss....”* (G14s). Denne informanten avslører i intervjuet at han har hatt en sterk kristen påvirkning gjennom familien. Om det han da sier

er en form for "verbalisme" der han bare gjengir det han har lært, er jeg usikker på. Det synes som om han har forståelse av innholdet i den kristne tro, selv om han svarer "vet ikke" når han blir bedt om å forklare det han skrev om at Gud ofret Jesus. Dette er et spørsmål som mange av oss, også voksne mennesker, ville slite med å svare på, så dette legger jeg ikke så stor vekt på i denne sammenheng.

Likevel synes det som om mange har problemer med å skille mellom Gud og Jesus. Hvorfor er det slik og hva blir konsekvensene?

Disse konfirmantene lever i et område av landet der det som sies om Gud tradisjonelt har hatt en sterk konsentrasjon om den 2.trosartikkel. Menneskenes forhold til Gud har handlet om forholdet til Jesus. Selv om det har skjedd endringer de senere år, er mange av de som har et aktivt forhold til kristen tro, til en viss grad informantenes foreldre, men særlig besteforeldregenerasjonen, preget av en pietistisk kristendomsforståelse.

Når da konfirmantene viser til foreldre og besteforeldre som en av de viktigste påvirkningskilder til deres tanker om Gud (se kap.5.2.3), er det derfor ikke underlig at Jesus blir den første assosiasjonen flere av dem får. Sammenblandingen kan etter min erfaring, muligens forklares ut fra at Jesus på en måte i denne tradisjonen tar Guds plass i formidlingen av troen. Jesus er den en som en kristen skal tro på, følge, be til osv.. I formidling til barn er dette særlig fremtredende. Det er etter min erfaring ikke alltid like stor bevissthet over om en snakker om Gud eller Jesus, slik at for eksempel i bønner blir ofte Gud og Jesus brukt i samme setning. Derfor er det ikke underlig at en del barn og unge kan ha uklare forestillinger om forholdet mellom Gud og Jesus.

Det som er interessant er at også flere av de som setter skolen som en av de sterkeste påvirkningsfaktorene (se kap.5.2.3), sier at Jesus er den de tenker på når de tenker på Gud. Det kan tyde på at det også i undervisningen på skolen er det sterk fokus på Jesus i forbindelse med presentasjon av kristendommen. Jesus blir også omtalt som den som "startet religionen" (J16m) og det kan synes som om Jesus hos noen blir satt på linje med Muhammad sin rolle som religionsstifter for Islam.

Er uklarheten i forståelsen av forholdet mellom Gud og Jesus et problem? I Bibelen sier Jesus; "Jeg og Far er ett (Joh.10,30). Teologien lærer oss at Jesus viser oss hvem Gud er.

Bibelen sier at Jesus kom for å åpenbare Gud for oss (Joh.1,18). Slik sett er fokuset på Jesus rett og avgjørende viktig for gudsbildet. Samtidig mener jeg at uklarhet om hvem Gud og Jesus er gjør at forståelse av både Gud og Jesus kan bli mangelfull og kanskje feil.

Bevisstheten om Gud som skaperen synes å være sterk. Også tanken om at Gud elsker menneskene og har omsorg for dem er også tydelig. Når da Gud blir "byttet ut" med Jesus synes det som om det blir disse sidene ved Gud som blir overført som det viktigste ved Jesus. Jesus som forsoner og frelser er mer og mindre borte. Bare en av informantene artikulere i det skriftlige materialet at menneskenes forhold til Gud bygger på soning og frelse. Gud er "en som elsker oss og ofret sin sønn for oss. ... Jesus kan ikke frelse oss hvis vi ikke lar han gjøre det" (G14s). Det kan selvsagt innvendes at det ikke ble spurt om menneskenes forhold til Gud i de skriftlige oppgavene og derfor artikulere de ikke noe om det. Av den grunn spurte jeg i intervjuene om de kunne plukke ut ord som var viktige i deres tanker om Gud. To hadde ordet frelse med som et av tre, men hos de fleste ble ikke dette ordet nevnt. Ordet som flest tok frem var kjærlighet og da ut fra Guds/Jesu rolle som den gode hjelper i livet.

En skulle ikke tro at denne siden ved troen var så fjern når en tenker på det som tidligere er sagt om tradisjonen ungdommene er vokst opp i og den store påvirkningen fra besteforeldre. Kan det tyde på at foreldre/ besteforeldre på nordvestlandet vegrer seg for å snakke til sine barn/barnebarn om Jesu frelsesgjerning og om Jesus som den eneste veien til Gud? Blir hovedsaken for formidlingen av troen å vise at den hjelper oss i hverdagen, at den "funker"?

For det andre påvirker uklarheten om forholdet mellom Gud og Jesus våre tanker om den treeninge Gud. Hovedskillet mellom den kristne gudstro i forhold til de andre monoteistiske religionene, er troen på den treeninge Gud. Selv om treenigheten er logisk vanskelig, for å ikke si umulig å forstå, så er den viktig og avgjørende for vår forståelse av den ene Gud, og av de tre personene i guddommen. I trosopplæringsplanen sies det at formålet med planen er å gi "kjennskap til den treenige Gud" (Gud gir – vi deler 2010:4). Selv om dette ikke er et nytt påfunn, er det ut fra endringene som har skjedd i det norske samfunn de senere år, særlig viktig å ha fokus på den treenige Gud. Skillet mellom jødedom, islam og kristendom handler ikke om ulike levemåter og ulike måter å forholde oss til den samme Gud på, slik en av informantene sier det: : "Jødedom, islam og kristendom er det samme, men på forskjellige

måter” (J16m) Det som er hovedskillet mellom kristendommen og de andre monoteistiske religionene er troen på den treenige Gud. Kirkens tro er at den kristne gudstro gir menneskene sannheten om Gud og sannheten om den ene veien til han. Troen på Jesus Kristus, den inkarnerte Gud, er veien/døren inn til den treenige Gud (Ap.gj.16,31). Derfor er treenighetslæren viktig og en nøkkel for å forstå forholdet mellom Jesus og Gud.

Å ha en forståelse for forholdet mellom Gud og Jesus er viktig for å kunne forstå innholdet i den kristne tro. Tanken om en personlig Gud som er skaperen synes å være sterkt fremme hos mange. Hva kjernen i den kristne tro er, synes derimot for mange å være uklart. Det er derfor en utfordring til konfirmantundervisningen og trosopplæring for barn å undervise om dette. Det er tankevekkende at bevisstheten om kjernen i den kristne tro ikke er mer tydelig i intervjuene som ble tatt i slutten konfirmasjonstiden. Det kan tyde på at vektleggingen i formidlingen av det sentrale frelsesbudskapet i den kristne tro bør få større plass enn den har i dag.

6.5. GUD SOM FAR OG DEN OMSORGSFULLE MANNEN

Flere beskriver Gud som en snill, god og omsorgsfull far som følger med menneskene og gir hjelp når de trenger det.

”Det er en snill og god far, som du kan snakke med om alt”. (G24s)

Artikulasjonene synes å uttrykke forestiller om en Gud som et trygt og fast holdepunkt som er der uansett hva som skjer omkring en. Flere begrunner dette gjennom å henvise til bønnesvar de har fått i ulike situasjoner. Som eksempel sier en det slik:

*”Jeg pleie å få veldig vondt i øran når jeg flyr, så var det en gang jeg bestemte meg for å be og da fikk jeg ikkje vondt. Jeg ba om ikke å få vondt og fikk ikke vondt.”
(G1m)*

Det er interessant å se deres bruk av bønn i hverdagen både i forhold til sykdom, kjæledyr, fritidsaktiviteter m.m.. Når de opplever at positive ting skjer, viser de en stor åpenhet for at se at det som skjer, er Guds svar på deres bønner.

Dersom jeg skal oppsummere artikuleringene om dette tema slik jeg tolker materialet jeg har, beskriver konfirmantene en personlig Gud som er til stede, ser alle, gir ubetinget omsorg og kan hjelpe med alt og stiller opp når vi har bruk for han. Dette artikuleres uforbeholdent selv om flere også forteller om mangel på bønnesvar og selv om de ser en verden omkring seg som er preget av vold og nød.

Som jeg tar frem og drøfter i kapittel 6.2 om "Gud som "person" og mektig skaper", uttrykker konfirmantene også her lite usikkerhet og motforestillinger i de artikuleringene de kommer med. Når jeg spør en i intervjuet om hvordan han kan beskrive Gud som god når han ser på det vonde i verden omkring oss, sier han at han ikke har tenkt på Gud i forhold til dette før. Dette var en ny måte å tenke om Gud på som han syntes var interessant, men ny. I drøftingen av dette, antydet jeg tidligere at grunn til at det er så få motforestillinger i artikuleringene kan ligge i deres virkelighetsforståelse. Ut fra en virkelighetsforståelse der virkeligheten er delt i adskilte sektorer, vil ikke Gud bli stilt til ansvar for det som skjer av vonde ting i den "virkelige" verden. Det er ikke hans skyld at det vonde skjer, så derfor skaper ikke vondskapen usikkerhet i forhold til forestillingene om den gode Gud (se s.63).

"Curlingforeldre" er et begrepet som barnepsykolog Bernt Hougaard bruker for å beskrive en type av dagens foreldre (Hougaard 2008). Dette er foreldre som stadig er opptatt av å "koste" problemer og vanskeligheter ut av veien for sine barn. Ingenting skal hindre dem i å lykkes og leve et godt liv. Når jeg leser en del av tekstene i materialet, kan jeg få en opplevelse av at konfirmantene har forventninger om at Gud skal være en "curling Gud" som ordner opp når noe vanskelig dukker opp. Gud beskrives som snill og den som holder øye med oss og som ordner opp når vi har bruk for hjelp:

"... en snill, omtenkstom og varmhjertet mann som følger med på alle kristne på jorden. Jeg tenker også at han hjelper deg uansett hva du trenger hjelp til" (J9s)

Gud er i bakgrunnen og skal trø til ved behov, men ellers skal han være usynlig. Jeg undres om deres forestillinger om Gud gjenspeiler deres forhold og forventninger til sine foreldre (se 2.2.2 s.16)? Denne studien kan ikke si noe om dette.

Morten Holmqvist finner i sin studie at flertallet av de som deltok i undersøkelsen han gjennomførte mener at de egenskaper som passer best på Gud er skaper, allmektig og

kjærlig (se kap.3.3 s.25). Han mener dette sier noe om tiden vi lever i hvor menneskene gjerne tenker Gud som allmektig og kjærlig, men Gud som normgiver er mer fjernt. Dette er i tråd med og underbygger det som også kommer frem av min undersøkelse.

Det er viktig å ta vare på og bygge videre på de positive tankene konfirmantene har i sine gudsforestillinger. Samtidig er det viktig at kirkens konfirmantundervisning snakker ærlig og sant om livet og om det å leve i troen på den treenige Gud. Kirken må formidle et sant gudsbilde som gjør at når livet lærer oss at vi ikke alltid opplever at Gud "funker", så må ikke troen på en god og omsorgsfull Gud bli ødelagt.

6.6. HVA PÅVIRKER INFORMANTENES TANKER OM GUD?

Jeg spurte Informantene i intervjuene om hva de mente hadde påvirket deres tanker om Gud. Besteforeldre og foreldre er de faktorene som konfirmantene vurderer har hatt sterkest påvirkning. I andre enden finner vi blant annet venner og media. Dette stemmer godt med de funn som Jeanine Brenna finner i sin studie "Kanskje Jesus var en alien" som er gjort blant ungdom i Oslo (se kap.3.2). Sammenligner jeg min og hennes undersøkelse kan det synes som om det ikke er noen forskjell i hva som påvirker ungdommenes tanker om Gud i storbyen Oslo og i den lille vestlandsbyen Molde.

Det kan synes som om påvirkning av gudsforestillinger forutsetter nære og tillitsfulle relasjoner. Flere av informantene forteller om at besteforeldrene har vært de viktigste og for andre har det vært et samspill mellom påvirkning fra foreldre og besteforeldre. Besteforeldrene synes å ha hatt en særlig viktig rolle for de informantene som sier at foreldrene har hatt et lite bevisst forhold til tanker om Gud. På bakgrunn av besteforeldrenes sentrale rolle, skulle en tro at artikuleringene ville være preget av at Molde ligger på nordvestlandet og har tradisjonelt hatt et sterkt kristent organisasjonsliv. Disse organisasjonene har etter min erfaring en kristendomsforståelse med sterk konsentrasjon om synd og nåde. Jeg kan ikke se at denne kristendomsforståelsen kommer frem i artikuleringene i mitt materiale i særlig grad. Det eneste som jeg kan se som kan vise hvilken tradisjon konfirmantene står i er den sentrale plass som Jesus får i artikuleringene om Gud.

Selv om venner kommer langt ned på listen, forteller noen at de snakker med nære venner om Gud og religion. Det understrekes da at det er nære venner. Dette er også med og viser at det er de nærmeste som har størst påvirkningskraft i ungdommenes tanker om Gud.

Jeanine Brenna kommer frem til samme konklusjon i sin studie (se kap.3.2).

Kirken og Bibelen sin betydning som påvirkningsfaktor er begrenset. Alle forteller at de har hørt bibelhistorier hjemme, i kirken og/eller på skolen. Likevel mener de at det ikke er kirken eller Bibelen som er viktigst i dannelsen av deres gudsforestillinger. Noen sier de opplever at Bibelen har gode fortellinger, men at de har problemer med å relatere dem til livet (J21s s.74). Flere artikulere også at de ikke kan tro på alt i Bibelen fordi det er for "utrolig".

Kanskje sier dette at kirken i sin forkynnelse i kirken ikke greier å gi barn og unge et positivt og sunt møte med Bibelen og at en ikke er god nok til å aktualisere bibelfortellingene og gjøre de livsnære. Det synes som om det er opplevelser i eget liv og/eller opplevelser som formidles fra personer som står dem nær, som påvirker mest og som gjør Gud aktuell og nær.

Skolen er sentral i ungdommenes liv og for mange er dette hovedsakelig det eneste stedet utenom kirken der de hører eller snakker Gud. Likevel synes det som det nøytrale orienteringsfaget som RLE-faget er ikke greier å skape engasjement om religion. På den ene siden sier konfirmantene at skoleundervisningen sin nøytralitet og objektivitet er viktig, men samtidig sier flere at undervisning i kirken er annerledes og "bedre" fordi den ikke er nøytral. *"Der tror de som underviser på det de sier"* (G20m) og det oppfattes som positivt.

Selv om de fleste mener RLE-faget har en begrenset påvirkning av deres tenkning, mener jeg vi likevel kan se spor av RLE-fagets tenkning hos ungdommene, særlig i deres tanker om religion. Jeg vil komme tilbake til dette i kap.6.8. I utgangspunktet trodde jeg at jeg ville finne at RLE-faget hadde styrket utviklingen av det religiøse språket hos ungdommene og at de ville ha en bedre og større likhet i begrepsforståelse. Dette synes ikke å være tilfelle både ut fra at flere av de som har minst å bidra med både skriftlig og i intervju, er de som har satt skolen høyt som påvirkningsfaktor, og ut fra de store ulikhetene i artikuleringene i materialet.

Ungdommer i tenårene bruker mye tid på venner og media. Likevel sier konfirmantene at begge disse faktorene har liten påvirkningskraft i forhold til deres tanker om Gud. Det kan

stilles spørsmål om de forestillinger de møter i media har en større påvirkningsfaktor enn de er seg bevisst, for noen av de bildene som er brukt på Gud kan ligne på forestillinger i enkelte filmer, som for eksempel "Bruse Almighty". Noen nevner også i intervjuene et begrep som "skytsengler" som vi har møtt i media de senere år, både gjennom filmer/serier og ikke minst i omtale av engleskolen til prinsesse Märtha Lovise.

6.7. RELIGION ER VIKTIG FORDI....

Nesten alle som tar stilling artikulere at religion er viktig. Dette er et funn som er interessante fordi både Morten Holmqvist (2007) og Marie von der Lippe (2010) konkluderer i sine undersøkelser med at de fleste ungdommer i dag ikke synes at religion er viktig. I drøftingen vil jeg først og fremst drøfte artikuleringer som underbygger mitt funn og se på hvilken argumentasjon de bruker for sitt standpunkt.

Men før jeg går inn på det, stiller jeg først spørsmålet om kontekstens betydning for funnet jeg har gjort. Er det konteksten som gjør at så mange av mine informanter artikulere at religion er viktig (se kap. 6.1 s.59). Jeanine Brenna (2004) gjorde i 2004 en undersøkelse både blant kirkelige- og borgelige konfirmanter og i skoleklasser der hun blant annet undersøkte hva ungdommene tenkte om viktigheten av religion. Hun gjør altså sin undersøkelse i ulike kontekster og hennes funn viser at flertallet tenker at religion er viktig. Hennes funn er i samsvar med resultatene av min undersøkelse og jeg mener dette underbygger funnene jeg har gjort. Om dette stemmer, er det derfor på sin plass å spørre om både undersøkelsen til von der Lippe og Holmqvist som er gjort i skolekontekst gir et for negativt bilde av hvordan ungdommer i dag tenker om viktigheten av religion.

Brenna finner som jeg at hennes informanter argumenteres på to ulike plan for at religion er viktig; ut fra en personlig synsvinkel og ut fra en samfunnsmessig synsvinkel. Det samme finner jeg i min studie. På det personlige plan argumenteres det blant annet med at religion er viktig fordi den forklarer og setter livet inn en større sammenheng. En sier det slik:

"Religion er viktig for da blir det en mening med livet. Ha noe å tro på og vite om. ..."
(G4s).

Andre bruker emosjonelle begrep som at religion gir trygghet og håp.

"Jeg tror religion er veldig viktig. ... Vi mennesker vet veldig lite, og vi føler oss trygge ved å ha noe å tro på. En religion gir deg også håp. ..." (G1m).

Det synes som om informantene mener religion møter et behov for å ha noe tro på som alle mennesker har. En sier det slik: *"folk må ha noe å tro på"* (G13s). Grunnen til at de mener det, synes for flere av dem å bygge på ulike personlige opplevelser og egne refleksjoner. (jfr. kap.6.9)

I de samfunnsmessige argumentene uttrykker informantene at religion er viktig fordi den skaper orden og levereregler i samfunnet. Religion skaper grenser og skillelinjer mellom folkegrupper. En sier at det er bra med forskjelligheten for *"hvis alle tenkte likt blir verden ganske kjedelig"* (G18s).

Samtidig synes de å mene at religion er viktig fordi den skaper fellesskap og tilhørighet. Ungdommer er opptatt av å finne sin identitet, de har behov for å ha en plass å høre til, både i en familie, i en vennegjeng og i et større fellesskap der de har noe felles med andre mennesker. Flere synes å mene at religion gir dette:

"Religion er viktig fordi det binder folk sammen". (J21s)

"Det lager sikkerhet og fellesskap å være i en religion der folk støtter dine tanker om å tro på Gud". (G13s)

"Religion er viktig fordi da har alle en ting de kan tro på. Og alle har en plass der de føler seg hjemme". (G9s)

Religion omtales også som en hjelp til å finne "veien" i livet.

"Jeg synes religion er viktig fordi at da har man en retning i livet. Man har noen (regler) og følge,.. " (J15s)

"Religion er viktig fordi det skal gi folk retningslinjer i livet, det gir noe å håpe på/tro på". (J3s)

Min tolkning av artikuleringene over er at konfirmantene gir uttrykk for et behov for å ha rammer, retning og mening i livet. Verden har i dag blitt liten. Vi møter ulike kulturer og religioner både fordi vi reiser mye rundt omkring i verden, og fordi vi har innvandring til

landet vårt. I dag er Norge et pluralistisk samfunn der vi nesten uansett hvor vi bor i landet, møter mennesker som lever og tenker "annerledes". Å møte det som er annerledes utfordrer oss. Vi blir utfordret på hvem vi selv er og hva det betyr "å være norsk". Barn og unge møter det i gjennom medelever i klasserommet, mennesker i nærmiljøet og gjennom media. RLE-faget sin objektive presentasjon av ulike religioner og livssyn utfordre også elevene til å spørre hvor de hører hjemme i dette store og mangfoldige bildet. Hva er deres identitet? Skolen hjelper dem ikke å velge, så de blir utfordret til å tenke selv.

Slik jeg tolker det ungdommene artikulere, sier de at religion er viktig fordi den hjelper dem til å definere eget ståsted og sin kultur og gjennom det finner de sin egen identitet. Jeg mener å kunne se at ungdom i dag har en større bevissthet omkring spørsmålet kulturtilhørighet og de definerer seg lettere som "kristne" enn tidligere.

I artikkelasjonene til de som sier religion er viktig ut fra et samfunnsmessig perspektiv, mener jeg å se en del argumenter som kan ha sin bakgrunn i RLE-undervisningen. RLE-fagets målsetting er å skape dialog og forståelse gjennom å gi en objektiv beskrivelse av ulike livssyn og religioner i verden. Læreplanen legger opp til refleksjon og samtale i skoleklassene. Jeg synes å kunne se spor av slike samtaler i argumentene som blir brukt i artikkelasjonene. Dette gjelder særlig hos dem som svarer på oppgaven som om dette er en drøftingsoppgave i skolen uten selv å ta stilling. En sier det slik:

"Religion er viktig .. alle har en plass der de føler seg hjemme. Religion er ikke viktig, for da blir kanskje ikke så mange mobbet av hudfarge eller etnisk bakgrunn". (G9s)

Et spørsmål som melder seg er om dette er konfirmantenes egne tanker eller om det er "verbalisme" der noe som er sagt av andre i undervisningstimene blir gjengitt. Det er vanskelig å avgjøre dette og jeg kan ikke dra konklusjoner om dette ut fra mitt materiale. Selv om det er en gjengivelse, trenger det ikke være "verbalisme" dersom informanten har tilegnet seg samme mening som det som er blitt fremmet i undervisningen (se mer om dette i kap.2.1).

En av de som sier at religion ikke er viktig, synes å si dette fordi han selv ikke har noe forhold til og tanker om Gud og religion. For han er alt som har med religion å gjøre meningsløst. De to andre som mener at religion ikke er viktig, argumenterer slik jeg tolker det med at

religionene i verden er et bakteppe som er der for alle, uten at det har noen stor betydning. Noen synes også å sette et likhetstegn mellom det å være viktig og det å ha god virkning. Det brukes konsekvensetiske argumenter og de konkluderer med at religion ikke er viktig fordi den noen steder og i noen sammenhenger skaper negative konsekvenser.

”Religion er ikke viktig, for da blir kanskje ikke så mange mobbet av hudfarge eller etnisk bakgrunn”. (G9s)

Jeg tolker dette som en følge av postmoderne tenkningen der viktigheten blir avgjort av en konsekvensetisk vurdering.

Selv om ungdomstiden ofte preges av opposisjon mot det bestående, synes mange av artikkelasjonene å vise at de likevel tenker at religion skaper rammer og en identitet som de opplever som viktige for å ha et godt liv. Kanskje gjenspeiler dette behovet for å ha noe som er fast i et samfunn og i en verden der mye er i stadig endring. Jeg mener min studie viser at også mange ungdommer med liten religiøs praksis i eget hverdagsliv, likevel tenker at religion er viktig fordi den møter grunnleggende behov hos menneskene. Dette er positivt for trosopplæringen i kirken. Samtidig ser jeg at utfordringen blir å bringe den positive holdningen til religion fra å være en holdning til en religiøs kulturtilhørighet, til å bli et hverdags liv i ”tro og etterfølgelse” slik vi tidlige bad i kirkebønnen.

6.8. DET ER SAMME HVILKEN RELIGION VI TROR PÅ, BARE VI TROR PÅ NOE.

I både de skriftlige og muntlige artikkelasjonene i materialet sier mange at det er viktig for menneskene å tro på noe, men at det ikke er så viktig hva vi tror på. En sier det slik:

”Det viktigste er å tro på nokka og ha en trygghetsfølelse med det du tror på. Kordan religion er ikkje så viktig, men jeg har valgt å tro på kristendommen”(G1m).

Informanten (G1) som er sitert over sier i intervjuet at han er kristen. Han tror på Gud som en person, samtidig sier han: *”Man vet ikke hvordan Gud er, han kan være en sopp likevel kan vi tro at han finnes selv om vi ikke vet hvordan han er”(G1m)* . Han sier troen på Gud gir han trygghet, håp og mening. Han forteller at han praktiserer troen gjennom å be.

Informanten sier *”Det er godt å ha noen å snakke med når du opplever tunge ting” (G1m)* og

han forteller at han har opplevd bønnesvar. Besteforeldrene hans har fortalt mange bibelfortellinger og han husker en del av dem. Han har tenkt og reflektert en del over noen av disse. En historie som opptar han nå, er fortellingen om Noa og syndefloden. Han har en fasinerende aktualisering av fortellingen: *"Vi forurenser jorda og vannet stiger. Det har jeg tenkt litt på... at det kan være en syndenes flod,... forurensing som gjør at vannet stiger så pass mye at vi ikke kan ordne det. ... det er en sakte prosess, men verden har vart lenge og de femti årene vi har holdt på nå er i grunnen ingenting ,... så hvis vi ser det på verdensbasis blir det en flom og vi må begynne på nytt"* (G1m).

På spørsmål om hvem som har påvirket han mest i hans tanker om Gud og religion sier han besteforeldre og foreldre. Han forteller om sine besteforeldre at de er aktive kristne som har tatt han med på bedehuset. *"Dem er veldig kristne og har sagt mye om Gud som har gjort inntrykkene mine sterke, men det er også ting i er uenig med dem i"*(G1m). Hans utsagn om at det er hans besteforeldre med bedehusbakgrunn som har påvirket han mest, kan synes underlig når han samtidig sier *"Det viktigste er å tro på nokka... kordan religion er ikke så viktig"*(G1m). Det kan synes som om han tenker at kristendommen er en av flere veier til Gud. Det viktigste er å tro "på nokka". Du må finne det som passer for deg.

Synspunktet om at religion er viktig underbygger informantene med de konsekvensene religion gir som trygghet, forståelse, håp, fellesskap osv.. Religionen virker og derfor er den viktig. Å forholde seg til religion ut fra hva en tror er sant eller ikke, er en fremmed tanke. En jente sier det slik når jeg spør om hva hun tenker om at kristendommen sier at Jesus kommer med sannheten om Gud:

"Vanskelig tanke egentlig, hvorfor skal vår være rettere enn det andre?....

Kristendommen er det eneste jeg kjenner.Hvis du er en hindu, kan det være like rett dersom du er overbevist om det" (J21m).

Det som er sant for et menneske trenger ikke være sant for et annet. Det synes som om det er en nesten umulig tanke å si at det finnes en absolutt sannhet. En sier det slik:

"Alle har rett i følge seg selv.... jeg kan tenke at det de tenker er feil, men de tenker også at det jeg tenker er feil, så alt blir feil og alt blir rett, da er ingenting feil og ingenting rett" (G7m).

Det synes å være en gjennomgående tanke hos de fleste at alle må få tro på det de vil og alle må møtes med respekt.

Bare en av informantene er opptatt av om religionens innhold bygger på en sannhet. Han sier *”ikke alle religioner er like verdifulle, for en religion er bygd på sannhet og visdom, andre ikke” (G14s)*. Han fastholder også i intervju, i motsetning til de andre, at det bare er en sann religion.

Denne nesten entydige måten å tenke på i forhold til sannhetsbegrepet, og i hvordan vi tenker om og forholder oss til andre religioner, kan tyde på at det kan være andre felles kilder informantene har møtt som påvirker deres tanker om Gud og religion minst like mye som besteforeldre og foreldre (se kap. 5.2.3).

Jeg ser to mulige kilder/grunner til denne samstemte måten å tenke på i møte med sannhetsspørsmålet i forhold til religionene. Den ene grunnen som jeg har skrevet noe om tidligere er at denne vegringen mot å si at noe er sant eller usant kan ha sin bakgrunn i en postmoderne tenkning. En av postmodernismens kjennetegn er at det er vanskelig å snakke om absolutte sannheter. (Se om postmodernismen i kap.6.2)

Den andre grunnen som jeg vil se nærmere på, er å finne i undervisningen i RLE-faget i skolen. I læreplanen sies blant annet dette om formålet for faget:

” Religion, livssyn og etikk som allmenndannende fag skal bidra til felles kunnskapsgrunnlag og referanserammer, bidra til ny innsikt og gi rom for dialog tilpasset de ulike alderstrinn. Kunnskaper om religioner og livssyn og om den funksjon disse har både som tradisjon og som aktuelle kilder til tro, moral og livstolkning, står sentralt i faget. Faget skal være en møteplass for elever med ulik bakgrunn, der alle skal bli møtt med respekt. Undervisningen skal stimulere til allsidig dannelse og gi rom for undring og refleksjon. Videre skal faget bidra til evne til dialog mellom mennesker med ulik oppfatning av tros- og livssynsspørsmål. Dette innebærer respekt for religiøse verdier, menneskerettighetene og menneskerettighetenes etiske grunnlag” (Kunnskapsdepartementet 2008: <http://www.udir.no/kl06/RLE1-01/Hele/Formaal/>).

Noen av de viktige ordene i formålet for RLE-faget er at undervisningen skal skape "dialog" og "respekt". Faget skal gi en nøytral undervisning som skal gi "felles kunnskapsgrunnlag og referanserammer" og som skal skape "respekt" og "dialog mellom mennesker med ulik oppfatning av tros- og livssynsspørsmål". Om undervisningen sies det videre at den skal være "objektiv, kritisk og pluralistisk. Det innebærer at den skal være saklig og upartisk og at de ulike verdensreligioner og livssyn skal presenteres med respekt"

(Kunnskapsdepartementet 2008: <http://www.udir.no/kl06/RLE1-01/Hele/Formaal/>). Med andre ord skal ikke undervisningen ta stilling og det blir en umulig tanke å snakke om sannhet. Slik jeg tolker artikuleringene i materialet i min studie kan det synes som om RLE-faget sitt fokus på verdier som pluralitet, nøytralitet, respekt og dialog i møte med andre religioner og livssyn, er verdier som sterkt preger de fleste konfirmantene sin tenkemåte. RLE-faget synes å ha vært med på å skape mennesker som er tilpasset det postmoderne og pluralistiske samfunnet vi lever i, der religion er en privatsak. Mange synes å tenke at alle religioner er like "sanne" og at det er mer eller mindre tilfeldig at "jeg" er kristen.

Disse tankene er en utfordring for kirkens trosopplæring. Kirken tror at når Jesus sier at han er "veien, sannheten og livet" (Joh.14,6), er det snakk om absolutte sannheter om hvem den treenige Gud er og om menneskenes vei til Gud. Kristendommen er ikke en av flere veier til Gud, men den ene sanne vei.

Hvordan formidler kirken dette i møte med tankene "RLE-elevne" er preget av? Tar konfirmasjonsundervisningen konfirmantenes tanker og utgangspunkt på alvor? Når jeg leser artikuleringene jeg fikk i intervjuene som jeg gjorde i slutten av konfirmasjonstiden, kan det synes som om kirken ikke har nådd frem til konfirmantene med budskapet om "Sannheten". Konfirmantene har vært på leir, hatt undervisning, vært på gudstjenester og deltatt i annet som hører hjemme i konfirmasjonstiden. Likevel ville en stor del av dem, slik jeg tolker intervjuene, kunne ha underskrevet på det denne konfirmanten sier:

"Det er ikke din egen skyld ka du meiner. Det er jo noe man står for. Uansett om jeg har andre meninger om andre, så bør man ikke si at de tar feil, og at de sier at det jeg sier er feil. Begge to har litt rett og litt feil." (J23m)

Dette er sagt av en de mest reflekterte informantene som tydeligst gir uttrykk for at hun tror på Gud og praktiserer troen. Slik jeg tolker det sier hun at det er en tilfeldighet at hun er en

kristen ut fra hvor hun er født. Derfor kan hun ikke si at de som ikke tenker som henne tar feil.

I trosopplæringsplanen står det at en av de sentrale dimensjonene i en systematisk trosopplæring er misjon (Gud gir - vi deler: 31). Når jeg har lest og hørt artikuleringene i materialet, har jeg spurt meg hvordan det vil gå med misjonsdimensjonen i fremtidens kirke? Vil det i fremtiden bli mulig å snakke om og drive misjon for å vinne mennesker for Kristus, når det er så vanskelig å snakke om sannhet og kjerneordene i møte med annerledes tenkende er respekt og dialog?

Etter mitt syn er dette en av de største utfordringene kirkens konfirmasjonsundervisning og trosopplæring for andre aldersgrupper har i møte med oppvoksende generasjoner i dag. Gjennom trosopplæringen må kirken formidle en bibelsk forståelse av verden og historien. Gud som skaper og Guds vei for å frelse menneskene må settes inn i en sammenhengende virkelighet, slik at de som deltar i trosopplæring ser sine liv som en del av denne virkeligheten. Valget mellom ulike religioner handler om hvilken virkelighet vi velger å tro er sann. En måte å møte disse tankene på er derfor å fortelle "den store fortellingen" som vi finner i Bibelen.

6.9. ARTIKULASJONER OM EGEN TRO/IKKE TRO PÅ GUD OG RELIGION

En stor del av konfirmantene artikulerer seg både i det skriftlige og muntlige materialet direkte og indirekte som om de har en tro på Gud og religion. Når de i intervjuene utfordres til å si hva det betyr for dem å tro på Gud, sier noen at det handler om å tro på Gud som skaperen. Slik jeg tolker mange av artikuleringene kan det synes som om tanken om Gud som skaperen gir dem en grunnvoll, mening og hensikt med livet som er grunnleggende viktig for dem. Det kan tenkes at en av grunnene til at dette blir viktig, er oppvekstsituasjonen for barn og unge i dagens samfunn. De må i hverdagen forholde seg til mange ulike arenaer, ofte med "forskjellige oppfatninger, forståelser og regler for hva de skal være, og hvordan de skal oppføre seg" (Øya og Fauske 2010:107). Endringene de må takle både i samfunnslivet og ofte i familiesituasjoner er ofte store. Da er det godt å tro på noe som er "fast og uforanderlig" (J21m) slik en artikulerte det.

Behovet for å forholde seg til noe som er "fast og uforanderlig" kan også ha sin bakgrunn i den fasen av livet konfirmantene er i. det er en tid med mange endringer og Øya og Fauske beskriver fasen slik: "Det er stor enighet om at puberteten er kjennetegnet av raske fysiologiske, kognitive og sosiale endringer" (Øya og Fauske 2010:36). Ungdommene er i en frigjøringsfase fra sine foreldre og de er på leting etter et eget ståsted og identitet. Da er det godt at ikke alt flyter. På spørsmål hva religion er, svarer en slik:

"Religion er nokka som er viktig for en person. ... Religion er nokka en tror på ... Religion gir svar på eksistensielle spørsmål (G6m).

Når denne informant sier at religion er viktig og at den gir svar på eksistensielle spørsmål, tror jeg mange av informantene ville være enig i det. Mange av konfirmantene viser i at de har reflekterte tanker og forhold til religion og tro. I artikuleringene tar de frem både svar og spørsmål som religion gir og skaper. Hos noen vil jeg kunne beskrive troen som en enklere og mer ureflektert "barnetro" der det ikke alltid blir stilt så mange spørsmål. Dette er en tro som i større grad synes å være "arvet" fra deres foreldre og/eller besteforeldre. Noen av informantene artikulerer seg som om de er i en prosess der de er i ferd med å "prøve" ut troen og for å gjøre til sin egen. Flere forteller for eksempel at de prøver å be og noen forteller om at de har erfart at troen virker gjennom bønnesvar. Det synes som om de fleste møter tro og religion med åpenhet og de søker etter bekræftelser og erfaringer av tro i eget liv.

Svært mange artikulerer at tro i liten grad påvirker hvordan de lever i hverdagen. Dette artikulerer de samtidig som de sier at religion er viktig. En sier det slik:

"... det er litt vanskelig å forstå. Det er liksom på en måte så fjernt fra livet mitt. ...".

(J21s) og videre i intervjuet om hva tro er "noe jeg er opplært i, men som er vanskelig å bruke det i hverdagslivet" (J21m).

Det synes som om de opplever at det er veldig stor avstand mellom det "virkelige livet", og det som har med religion og tro å gjøre. Selv om troen kan være der, blir den bare "brukt" i spesielle situasjoner som når en er i kirken eller en opplever at en har bruk for hjelp av Gud.

Det organiserte kristne fellesskapet synes å være en fjern arena for mange. En som karakteriserer seg som agnostiker, sier at hans inntrykk av organisert religion er

undertrykkelse og diskriminering. Han synes å sette et skille mellom Gud og den organiserte religion. Organisert religion/kirken preges av mange negative sider slik han oppfatter det og derfor blir det vanskeligere å forholde seg til organisert religion eller Gud.

"Jeg tenker at organisert religion er skumlere enn Gud..." (G6m)

Skillet mellom hvilken betydning organisert religion har og den personlige opplevelsen av Gud, kommer også frem i følgende artikkelasjon.

"For meg er ikke religion så mye, men når jeg kommer i kirken føler jeg meg spesiell, respektert og at Gud bryr seg om meg". (J9s)

Informanten artikulerer seg som om hun har en tro, selv om hun uttrykker at religion ikke betyr så mye. Det å gå i kirken gir henne likevel en opplevelse som hun selv ikke synes å betegne som religiøse, men som møter grunnleggende behov om å bli sett og elsket som hun har som menneske. Dessverre fikk jeg ikke mer innsyn i hva som gir henne denne opplevelsen, fordi hun ikke ville bli intervjuet. Det kan synes som om denne konfirmanten er en representant for måten mange nordmenn forholder seg til religion på og som vises godt når de reiser i utlandet. Selv om de ikke har et forhold til religion og kirke når de er hjemme i Norge, søker mange til kirkene når de reiser i utlandet. Min erfaring er at mange av disse tenker og kan artikulere seg omtrent slik denne konfirmanten gjør det. De karakteriserer ikke seg selv som "religiøse", men likevel opplever de at det å komme inn i kirken er godt. Stillheten og høytiden gir en opplevelse av noe som er større, noe hellig og noen vil si et møte med Gud. Likevel vil mange ikke karakterisere det de opplever som en religiøs opplevelse.

Vi lever i en tid med fokus på personlig realisering. Det er jeg som vet hva som er best og rett for meg. Mitt liv realiseres ut fra de rammer jeg velger skal styre mitt liv. På det religiøse plan synes det å være fokuset på de "personlige opplevelser" som troen gir, i stedet for troens innhold. Bibelen plukkes fra hverandre og en bruker det som passer.

"Jeg er ikke så kraftig kristen... Men jeg tror på Gud, å jeg tror på nokka av det som står i Bibelen, og nokka er helt usannsynlig for meg". (J10m)

Troen synes å bli privatisert og derfor kan det bli vanskelig å knytte seg til en organisert religion/kirke med fast dogmatikk. Hva en tror og hvorfor en tror som en gjør bygger på de

valg en har gjort ut fra hva en er opplært i og hvilken kontekst en er vokst opp i. Flere artikulere at det er ingenting som er mer rett eller galt enn noe annet. Troen finner jeg på "livssynstorget" der jeg plukker det som fungerer og er rett for MEG og jeg synes å kjenne igjen tanker som jeg vil betegne som relativistiske og postmoderne. Jeg bruker to sitater som jeg har tatt frem tidligere og som sier dette:

" Kristendommen er det eneste jeg kjenner.Hvis du er en hindu, kan det være like rett dersom du er overbevist om det." (J21m)

"Det viktigste er å tro på nokka og ha en trygghetsfølelse med det du tror på. Kordan religion er ikkje så viktig, men jeg har valgt å tro på kristendommen". (G1m)

Bare en av informantene artikulere i det skriftlige materialet at det å tro på Gud handler om menneskenes frelse. Han har en klassisk kristendomsforståelse der troen på Jesus som frelser oss og åpner veien for oss inn til Gud (G14s s.69).

Det kan synes som om tanken om at menneskene i møte med Gud trenger frelse er svært fjern, for å ikke si fremmed for mange. Det synes som om de fleste tror på en Gud som har skapt dem, men som ellers ikke betyr noe for dem i hverdagen. Likevel passer Gud på dem og stiller opp når de har bruk for han.

7. AVSLUTNING

Problemstillingen jeg har prøvd å få innsikt i gjennom denne studien er "Hva ungdom i dag tenker om Gud og religion i kontekst av konfirmasjonsundervisning i kirken?" Etter min mening sier artikuleringene i mitt materiale mye om hva og hvordan ungdom i dag tenker om Gud og religion. Konteksten undersøkelsen er gjort i, har nok satt sine spor i materialet som er samlet inn. Likevel mener jeg studien gir innsikt som kan være til hjelp i å forstå hvordan ungdom i dag tenker, også ut over konteksten undersøkelsen er gjort i.

Som en avslutning oppsummerer jeg funn jeg har gjort i materialet og som jeg har valgt å sette fokus på.

1. Mange ungdom i dag har et positivt innsteg til begrepet Gud. De fleste tenker Gud som en personlig Gud og at han er skaperen. Få synes å oppleve at det er en konflikt mellom vitenskapen og troen på Gud som skaper. Tanken på Gud som skaper synes å gi mange av informantene trygghet og mening til tilværelsen. Mange av artikkelasjonene synes å vise at informantenes tanker er preget av postmoderne tenkning. Flere av dem synes å tenke tilværelsen som delt inn adskilte sektorer. Å snakke om absolutte sannheter som gjelder for alle og i alle kontekster er en umulig tanke (se pkt. 7).
2. Mange av ungdommene har antropomorfe gudsforestillinger som mange vil si hører hjemme hos yngre barn. Mange har abstrakte tanker om Gud, men på grunn av mangelfullt utviklet religiøst språk, har de vansker med å artikulere sine tanker om Gud og religion.
3. Mange av ungdommene synes å ha problemer med å skille mellom Gud og Jesus. Noen omtaler Gud og Jesus som den samme og i omtalen av Jesus er hans sonende gjerning nesten helt fraværende i artikkelasjonene.
4. Mange synes å uttrykke at de har en trygg forvisning om at Gud ser dem og passer på dem. De synes å ha en forventning om at Gud skal være en "curling gud" som trør til og "koster vekk" problemene når de dukker opp. Ungdommene søker trygghet og mange synes å finne det i tanken om Guds omsorg.
5. Det konfirmantene mener har påvirket deres tanker om Gud mest er de nære relasjoner med foreldre og besteforeldre. Ulike opplevelser kommer foran påvirkning fra Bibelen og det som skjer av tiltak i kirken. En overraskelse er at skolen kommer etter disse og nederst finner vi venner, media og søsken.
6. Jeg finner i min studie at mange ungdommer i dag tenker at religion er viktig. De argumenterer for dette både ut fra et personlig plan og ut fra et samfunnsplan. Mange artikulerer at religion skaper viktige rammer for livet og at den skaper

tilhørighet. Det synes som om de ser på sin religiøse tilhørighet som en del av sin identitet.

7. Mange av ungdommene artikulere at det er viktig å tro, men hva de tror på er et underordnet spørsmål. Det er viktig at alle mennesker får tro det de vil og at de blir møtt med toleranse og respekt. Denne måten å tenke på er uavhengig av hvilket forhold de selv sier de har til tro på Gud og religion. Som nevnt i pkt. 1 har de vansker med å snakke om sannhet i forbindelse med religion. Det kan synes som om RLE-faget og postmoderne tenkning preger deres måte å tenke på, slik at å snakke om absolutte sannheter blir en umulig tanke.

8. Mange av konfirmantene artikulere seg som om de har en tro på Gud. Likevel er det få av dem som har et aktivt forhold til kirken eller noe annet fellesskap av troende mennesker. Mange opplever at religion er fjernt fra det livet de lever og troen har dermed for de fleste få utslag i hverdagen.

LITTERATURLISTE:

- Afdal, Geir 2008 "Menigheten som lærende fellesskap? Sosiokulturell læringsteoris muligheter og begrensninger som perspektiv på kirkelig læring" i (red) Birkedal, Erling et al. Prismet 2008:227-245)
- Berge, Øyvind og Hyggen, Christer 2011. Privatskoler i Norden. Omfang, utvikling og den politiske debatten. Fafo-notat 2011:01
- Bibelen, Det norske bibelselskap 2011
- Birkedal, Erling 2008. Kanskje jeg tror på gud, men...? En langtidsstudie av gudstro hos unge. Prismet bok, IKO forlag. Oslo
- Brenna, Jeanine 2004. Kanskje Gud var en alien...? En studie av ungdom og religion i dagens Oslo. I Spor av Gud i ungdomskulturen, Prismet nr.2 2004. IKO forlag Oslo
- Dahl, Øyvind. Språk og mening, <http://ndla.no/nb/node/82746>, NDLA NRK
- Dalland, Olav.2007. Metode og oppgaveskriving for studenter. Oslo. Gyldendal akademiske. 4.utg
- Engedal, Leif Gunnar 2006. I "Gudserfaringer og identitetsdannelse. Om sammenhenger mellom identitet og tro" red. Henriksen, Jan Olav Kom forlag
- Evenshaug, Oddbjørn og Hallen, Dag 1981 Barne- og ungdomspsykologi. Fabritius forlag
- Evenshaug, Oddbjørn og Hallen, Dag 1984. Barnet og religionen. Barnets psykologiske forutsetninger for religion
- Gud gir - vi deler 2010. Plan for trosopplæring for Den norske kirke. Kirkerådet
- Holmquist, Morten 2007. Jeg tror jeg er lykkelig.... . Ung tro og hverdag. Kloster forlag Oslo
- Horgen, Harald 1976. Religiøst språk. Pedagogisk forskningsinstitutt, Oslo.
- Hougaard, Bent 2005 , Curlingforeldre og servicebarn: en håndbok i barneoppdragelse Gyldendal akademisk, Oslo
- Krupka, Bernd og Reite, Ingrid 2010. Mellom pietisme og pluralitet. Konfirmasjonsarbeid i fire nordiske land. Prismet bok. IKO-forlag Oslo

Kunnskapsdepartementet 2008: <http://www.udir.no/kl06/RLE1-01/Hele/Formaal/>).

Kunnskapsdepartementet 2008, Rundskriv 30.06.2008, Informasjon om endringer i opplæringsloven.

Kvale, Steinar og Brinchmann, Svend. 2009. Det kvalitative forskningsintervju. Oslo. Gyldendal akademiske. 2. utg.

Lied, Sidsel 2004. Elever og livstolkingspluralistet i KRL-faget: Mellomtrinns elever i møte med fortellinger fra ulike religioner og livssyn. Høgskolen i Hedemark

Lippe, Marie von der 2010. Youth, religion and diversity. A qualitative study of young people's talk about religion in a secular and plural society. A Norwegian case. University of Stavanger

Nordheim, Bård Eirik Hallesby, Vil du vera med på leiartreningskurs? Teologi for ein mobil tru. Halvårsskrift for teologisk teologi nr. 1. 2009. Luther Forlag

Schweitzer, Fredrik, Ilg Wolfgang, Simojoki, Henrik 2010. Confirmation work in Europe: Empirical results, experience and challenges. München

Silverman, David. 2010. Interpreting qualitative data. Third edition. Methods for analysing talk, text and interaction. London. Sage.

Store norske leksikon, <http://snl.no>

Øia, Tormod og Fauske, Halvor. 2010. Oppvekst i Norge. Oslo. Abstrakt forlag. 2. utg.

VEDLEGG

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 2
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org nr: 985 321 884

Heid Leganger-Krogstad
Det teologiske menighetsfakultet
Postboks 5144 Majorstua
0302 OSLO

Vår dato: 14.02.2012

Vår ref:29119 / 3 / HIT

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 19.12.2011. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 09.02.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

29119	<i>Hva tenker ungdom i dag om Gud og religion i rammen av konfirmasjonsundervisning i kirken?</i>
Behandlingsansvarlig	<i>Det teologiske menighetsfakultet, ved institusjonens øverste leder</i>
Daglig ansvarlig	<i>Heid Leganger-Krogstad</i>
Student	<i>Finn Arild Fjøren</i>

Personvernombudet har vurdert prosjektet, og finner at behandlingen av personopplysninger vil være regulert av § 7-27 i personopplysningsforskriften. Personvernombudet tilrår at prosjektet gjennomføres.

Personvernombudets tilråding forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 15.05.2012, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Hildur Thorarensen

Kontaktperson: Hildur Thorarensen tlf: 55 58 26 54

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Finn Arild Fjøren, Lillevikvegen 4 B, 6412 MOLDE

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Heid Leganger-Krogstad
Det teologiske menighetsfakultet
Postboks 5144 Majorstua
0302 OSLO

Vår dato: 08.03.2012

Vår ref: 29119 HITLR

Deres dato:

Deres ref:

REGISTRERING AV ENDRINGER

Vi viser til endringsskjema mottatt 01.03.12 for prosjektet:

29119

*Hva tenker ungdom i dag om Gud og religion i rammen av
konfirmasjonsundervisning i kirken?*

Vi har registrert at prosjektslutt endres fra 15.05.12 til 31.12.2012 grunnet forsinkelser i forbindelse med datainnsamlingen.

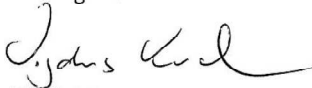
Vi har videre registrert at det vil bli benyttet lydopptak i forbindelse med intervju.

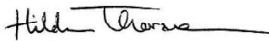
Det forutsettes at utvalget (både ungdom og foresatte) informeres om ny dato for prosjektslutt og om at det vil bli benyttet lydopptak under intervju. Vi har tidligere registrert at intervju vil bli koblet til referansenummer som viser til adskilt navneliste, og forstår det slik at samme prosedyre vil bli benyttet i forbindelse med lydopptak.

Ombudet forutsetter videre at prosjektet for øvrig gjennomføres i samsvar med vår vurdering og kommentar. Vi vil ta ny kontakt ved prosjektslutt.

Ta gjerne kontakt dersom noe er uklart.

Vennlig hilsen

Vigdis Namtvedt Kvalheim

Hildur Thorarensen

Kontaktperson: Hildur Thorarensen tlf: 55 58 26 54
Kopi: Finn Arild Fjøren, Lillevikvegen 4 B, 6412 MOLDE

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svanava@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, HSL, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. martin-arne.andersen@uit.no

Til foreldre/foresatte til konfirmanter i Molde domkirke 2012

Samtykkeerklæring

Vår kateket Finn Arild Fjøren er for tiden ved siden av katekettjenesten i Molde domkirke, student ved Det teologiske Menighetsfakultet og tar videreutdanning i kirkelig undervisning. Denne våren skal han skrive masteravhandling og utføre et forskningsprosjekt om temaet:

Hva tenker ungdom i dag om Gud og religion i rammen av konfirmasjonsundervisning i kirken?

Som grunnlagsmateriale for en slik analyse om ungdom og religion ønsker han å benytte refleksjonsoppgaver som konfirmantene skriver i konfirmasjonsundervisningen, der de svarer på følgende spørsmål:

1. Når jeg tenker på Gud, så tenker jeg.....
2. Religion er viktig/ikke viktig fordi.....

I tillegg vil han å gjøre et utvalg på 10-15 av konfirmanter, og intervju dem om tekstene de skriver.

Det er frivillig å være med på dette og de som deltar har mulighet til å trekke seg når som helst underveis, uten å måtte begrunne dette nærmere. Det innsamlede materialet vil i så fall ikke bli brukt i oppgaven. Om en ikke ønsker å bli med, vil det selvsagt ikke få noen konsekvenser for deres forhold til kirken, konfirmasjonsledere eller konfirmasjonen. Opplysninger og tekster vil bli behandlet konfidensielt, og ingen enkeltpersoner vil kunne gjenkjennes i den ferdige oppgaven. Materialet vil bli destruert når oppgaven er ferdig.

Spørsmål om prosjektet kan stilles til Finn Arild Fjøren, mob. 92 65 60 76, eller e-post finn.arild.fjoeren@molde.kommune.no. Du/dere kan også kontakte veileder Heid Leganger-Krogstad ved Det teologiske Menighetsfakultet, tlf. 22 59 05 07. Studien er meldt og godkjent av Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste A/S.

Spørsmålet er om du/dere i samråd med deres konfirmant, gir samtykke til at han/hun deltar i denne undersøkelsen. Svar på spørsmålet gis ved å skrive navnet på konfirmanten og ditt eget navn og mobilnummer der dette er markert i rammen under og returnere svaret til e-postadressen som dette brevet kommer fra; kirkevergen@molde.kommune.no

. På forhånd takk for hjelpen!

Med vennlig hilsen

Molde kirkelige fellesråd v/ kirkeverge Hans Jakob Nes

Samtykkeerklæring:

Jeg samtykker i at Finn Arild Fjøren får bruke refleksjonstekster som min konfirmant har skrevet som grunnlagsmateriale for analyse i masteravhandling som beskrevet over.

Navn på konfirmant:

Forelder/foresatt:

Telefonnummer :

Oppgave 1.

Skriv det du tenker om:

1. Når jeg tenker på Gud, så tenker jeg.....

Oppgave 2.

Skriv det du tenker om:

Religion er viktig/ikke viktig fordi.....

Intervjuguide for J21

A. Refleksjonsteksten.

1. Hvordan var det å skulle skrive noe om Gud og religion?
2. Det første du tenker på er "trygghet", hvorfor?
3. Du sier det med Gud er "vanskelig å forstå" Hva tenker du på da?
4. Du sier du opplever at det med Gud er "fjernt fra livet mitt", hva tenker du på da?
5. Du sier du liker høytidene. Hva er det som er bra med høytidene?
6. Er det noen av høytidene som betyr mer enn andre? Hvorfor?
7. "Religion er viktig fordi det binder folk sammen". Hva mener du med det?
8. Du skriver at du tror. Hva mener du egentlig når du sier det?
9. "om man mister alt, mister man aldri troen", hva tenker du på når du skriver dette?
10. Hva tror du kan gjøre at mennesker mister troen?
11. Hva tror du kan gjøre at mennesker får styrket troen?
12. I oppgaven dere fikk, definert jeg ikke religion til noe bestemt. Da du skrev teksten din, tenkte du da på religion generelt?

B. "Når jeg tenker på Gud, så tenker jeg...."

1. Hvis noen kom og spurte deg hvordan Gud er. Hvordan ville du ha beskrevet han?
2. Hva har påvirket deg mest til å tenke slik om Gud som du gjør?: Hjemme, Venner, Skolen, Kirken, Bibelen, opplevelser i livet. (Ark)
3. Husker du noen fortellinger fra Bibelen? Hvilke og hvorfor husker du disse?
4. Hvilken betydning tro du Bibelen har for ditt gudsbilde?
5. Noen omtaler Gud som en kraft, andre som en person vi kan ha kontakt med. Hvordan tenker du om på dette?
6. Hvilke egenskaper/sider ved Gud tenker du er viktigst?
7. Har du noen gang hatt erfaringer der du har opplevd at Gud er virkelig/ikke virkelig? Ev. hvordan?
8. Har Gud noe å si for ditt liv og din hverdag? Ev. hvordan?
9. Tror du dine venner tenker som du? Hva tenker de?

C. Religion er viktig/ikke viktig fordi....

1. Når du skriver at religion er viktig/ikke viktig, gjelder det for deg, de andre eller samfunnet?
2. Hvis en kom til deg og spurte, hva religion er. Hva ville du sagt?
3. Hvor har du lært om religion?
4. Hvilken betydning mener du religion har i vår norske kultur?
5. Hvordan er det å snakke om spørsmål som har med religion og Gud å gjøre?
6. Er religion et tema du snakker med andre om? Om du gjør det, med hvem?
7. Hvorfor kan det være vanskelig å snakke om tanker om Gud og religion med andre?
8. Velg fire av ordene som du mener er viktig når vi snakker om religion. Hvorfor?
Trygghet, håp, mening med livet, urettferdighet, forfølgelse, sannhet, kjærlighet, tilhørighet, leveregler, frihet, tilgivelse, frelse.
9. Hvordan tenker du at det du har vært med på i konfirmasjonstiden har påvirket dine tanker om Gud?
10. Det er noen måneder siden du skrev teksten. Ville du svare på samme måte i dag?
Hvis ikke, hvorfor?

11. Hva lærer dere om religionens rolle i samfunnet og for menneskene i RLE?
12. Hvilket bilde av den kristne Gud får du gjennom RLE-undervisningen?
13. Det er mange religioner i verden som sier de har sannheten. Jesus sier at det er bare han som har sannheten om Gud. Hva tenker du om det?

Hva har påvirket dine tanker om Gud?

Ranger slik: 1 = mest, 10 = minst

- Foreldre
- Besteforeldre
- Søsken
- Venner
- Bibelen
- Skolen
- Kirken
- Musikk, film, bøker, internett
- Opplevelser i livet
- Annet:.....